

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Případová studie Senegambijské konfederace
z hlediska federalismu**

Emanuel Parker

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Případová studie Senegambijské konfederace
z hlediska federalismu**

Emanuel Parker

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně
a použil jen uvedených pramenů literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Mé poděkování patří PhDr. Lindě Piknerové Ph.D. a panu Hassoum Ceesay za odbornou pomoc, vynaložený čas a cenné rady, které mi v průběhu sestavování této práce poskytli. Zároveň jim oběma děkuji za příležitost k mé návštěvě Gambie a ochotnou pomoc s organizací výše zmíněné studijní cesty.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
1. ÚVOD	7
2. VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ	10
2.1. Federace a federalismus	10
2.2. Konfederace.....	15
3. PŘÍPADOVÁ STUDIE SENEGAMBIJSKÉ KONFEDERACE	17
3.1. Historické okolnosti vzniku Senegambijské konfederace	17
3.2. Cíle Senegambijské konfederace	24
3.2.1. Cíle ze strany Senegalu	24
3.2.2. Gambijské motivace ke vzniku konfederace.....	27
3.2.3. Hlavní body vzájemné spolupráce	28
3.2.4. Výhrady k myšlenkám konfederace a její podpora veřejností	31
3.3. Institucionální charakteristika Senegambijské konfederace.....	33
3.4. Senegambijská konfederace ve vztahu k federalismu.....	35
3.5. Důvody rozpadu Senegambijské konfederace	37
3.6. Vývoj situace obou zemí po rozpadu konfederace	44
4. ZÁVĚR.....	47
5. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	52
6. RESUMÉ.....	63

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BADEA	Arabská banka pro hospodářský rozvoj v Africe (<i>Arab Bank for Economic Development in Africa</i>)
CFA	frank afrického finančního společenství (<i>franc de la Communauté Financière Africaine</i>)
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států (<i>Economic Community of West African States</i>)
ERP	Program ekonomické obnovy (Economic Recovery Program)
MFDC	Hnutí demokratických sil Casamance (<i>Movement of Democratic Forces for Casamance</i>)
MOJA	Hnutí za spravedlnost v Africe (Movement for Justice in Africa)
ODA	Zahraniční rozvojová spolupráce (Official development assistance)
WAMU	Západoafrická monetární unie (West African Monetary Union)

1. ÚVOD

Tato práce se zabývá studií Senegambijské konfederace z hlediska teorie federalismu. Senegambijská konfederace byla politickým útvarem existujícím mezi léty 1982 až 1989. Jejím účelem bylo navázání hlubší politické spolupráce mezi dvěma etnicky a kulturně provázanými západoafrickými zeměmi Senegalem a Gambií, které však dříve po čas kolonizace patřily do sféry vlivu odlišných evropských mocností – zatímco Senegal náležel Francii, na Gambii si dělala nároky Velká Británie [Gomez 2014a]. V roce 1982 zformovaly výše zmíněné země konfederaci, která se oficiálně vyznačovala institucemi prezidenta a viceprezidenta konfederace, Radou ministrů a konfедераčním shromážděním [Zákon č. 1982/14: 1]. Již po sedmi letech vzájemné spolupráce se však Senegambijská konfederace rozpadla. V této bakalářské práci se budeme podrobněji věnovat vzniku, vnitřnímu uspořádání a časové udržitelnosti konfederace. V rámci případové studie se budeme zabývat legislativním uspořádáním, fungováním a důvody rozpadu Senegambijské konfederace. V práci budeme ověřovat platnost teze, že soudržnost Senegambijské konfederace byla z dlouhodobého hlediska neudržitelná z důvodu nerovnoměrného zastoupení obou zemí v nově vytvořeném společném zákonodárném shromáždění. Cílem práce je představit principy fungování Senegambijské konfederace.

Bakalářská práce je zpracována metodou jedinečné případové studie, a to na základě empiricko-analytického zpracování dat. Cílem jedinečné případové studie je poukázat na konkrétní příklad soudržnosti konfederace a na faktory, které konfederaci ovlivnily.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V první části práce nastíníme možnosti obecného teoretického vymezení fenoménu federalismu. Následně představíme rozdíly mezi federací a konfederací. V rámci této části představíme pojmy federalismus a federace a jejich vzájemné propojení. Poté se budeme věnovat historickému vývoji pojetí federalismu, dále způsobům vzniku

federací. Následně představíme dělení federací z hlediska symetrie a jejich vztahu směrem k centru. V závěru této části se budeme věnovat fenoménu konfederace a stručně zmíníme historické případy konfederativního uspořádání mezi jednotlivými zeměmi světa, a jejich následné transformace v jiné formy politické spolupráce. Mezi nejvýznamnější autory, kteří se zabývají teoretickým vymezením federalismu, patří Daniel J. Elazar, Carl J. Friedrich a Ramesh D. Dikshit. Čerpat budeme také z práce Andrewa Heywooda, který se podrobněji věnuje tématu konfederace. V českém prostředí se fenoménem federalismu zabývali například autoři Karel Klíma, Karolina Adamová a Klára Weger. Tématu federalismu se autoři ve větší míře začali věnovat až ve druhé polovině 20. století. Jedná se však v mnoha ohledech o téma, které je předmětem rozporů a debat ve vztahu k obecné definici federalismu, a proto jen málo autorů předkládá jeho ucelené vymezení.

Ve druhé, praktické části práce budeme aplikovat teoretické poznatky o konfederaci na konkrétní případ Senegambijské konfederace. Nejprve představíme historické okolnosti formování této konfederace a motivace jejího vzniku. Dále se zaměříme na to, jaká řešení přinesla v bezpečnostních¹, ekonomických a politických otázkách obou zemí, a z jakého důvodu se tato řešení ukázala být pouze dočasnými. Poté představíme jednotlivé institucionální složky Senegambie, jejich pravomoci a poměr zastoupení obou zemí v těchto složkách. Nakonec zhodnotíme důvody rozpadu konfederace, a z toho plynoucí důsledky pro vztah obou zemí. Rovněž uvedeme důvody, proč obě země nezvolily přechod na hlubší formu integrace.

Při sestavování této bakalářské práce jsme čerpali z odborných článků a publikací, dále z oficiálních dohod mezi zeměmi, ze zákonů a z novinových článků. Vzhledem k tomu, že se v praktické části zabýváme tématem, kterému se

¹ S vysloveným podnětem ke vzniku konfederace přišel bývalý gambijský prezident Dawda Jawara, kterému bývalý senegalský prezident Abdou Diouf pomohl při puči, jenž se vůči Jawarovi odehrál – Jawarova motivace ke vzniku konfederace byla založena právě na bezpečnostní dimenzi [Diene-Njie 1996: 68–70].

mnoho odborníků nevěnuje, jsme nuceni k analýze použít ve velké míře oficiální zákony a dostupná data z relevantního tisku. Problémem při studiu daného tématu je nedostatečná svoboda tisku zejména v Gambii – dle *2015 World Press Freedom Index* se Gambie v míře svobody tisku řadí až na 152. místo z celkového počtu 180 studovaných zemí [ReporterswithoutBorders: 2015]. Komplikací může rovněž být odlišný náhled představitelů obou zemí na problematiku konfederace.

V rámci přípravy na bakalářskou práci jsem navštívil Gambii, kde jsem získal přístup k článkům z novinového tisku a odborným publikacím. Zároveň jsem získal cenné informace od předního gambijského historika, kterým je Hassoum Ceesay. Co se týče tisku, čerpat budu zejména z *The Gambia Bulletin*, jenž byl podporovaný gambijskou vládou, ale také například z *Gambia Onward* a *The Gambia Times*, které představovaly méně vládně zaujatý náhled na problematiku.

2. VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ

2.1. Federace a federalismus

Nejprve teoreticky představíme pojem federace. Z hlediska teritoriálního a ústavněprávního vymezení rozlišujeme dvě základní formy státu, a sice stát unitární a stát složený. Zatímco unitární stát je z hlediska organizačního principu tvořen univerzálně platným ústavněprávním řádem, stát složený pojmáme jako organizační jednotku, jež obsahuje více dílčích subjektů, které lze označit za „státy“ [Klíma 2006: 231]. Velmi specifickým podtypem unitárního státu je tzv. stát regionální, který sice nelze považovat za stát složený, ale v němž část kompetencí centra přešla postupným vývojem do rukou dílčích regionů [Říchová 2008: 95]. Státy složené dělíme na federace a konfederace. Federace vznikají procesem federalizace, který vede ke vzniku kompaktního státního celku obsahujícího dílčí podjednotky s určitými vymezenými pravomocemi za účelem dělby kompetencí mezi centrální vládu a členské subjekty. Existuje větší množství modelů federalismu, z nichž se každý vyznačuje určitými odchylkami [Klíma 2006: 231–249].

Co se týče obecného teoretického vymezení federalismu, existuje několik pojetí [Weger 2008: 104–113]. Ivo D. Duchacek hovořil o neexistenci nebo nemožnosti sestavit všeobecně platnou definici fenoménu federalismu [Dančák – Hloušek 2007: 19]. Jedním z myslitelů, který se o definici pokusil, byl William H. Riker, autor 20. století, jehož přístup bývá obecně charakterizován jako „pozitivní politická teorie“ [Volden 2004: 89]. Riker zastával myšlenku centralizované federace; méně centralizované federace podle jeho názoru byly určeny buď k prohloubení míry centralizace nebo k zániku² [Weger 2008: 106]. Podle Rikera představuje velmi centralizovaná federace stav, kdy má v jejím rámci centrální vláda možnost vydávat konečné rozhodnutí, týkající se všech oblastí a aktivit kromě jediné, o níž rozhodují vlády dílčích jednotek federace [Volden 2004: 91].

² Originální text od Williama H. Rikera je nedostupný, a z tohoto důvodu jsme v rámci této bakalářské práce nuceni odkázat na sekundární zdroje.

Následně vymezíme rozdíl mezi pojmy federalismus a federace. Zatímco federalismus označuje princip spojený s myšlenkou „víceúrovňového“ a „ne-centralizovaného“ vládnutí, koncept federace označuje „institucionální“ uskutečnění výše zmiňovaného principu [Dančák – Hloušek 2007: 19]. Pojem federalismus vznikl z latinského termínu *foedus*, jehož význam lze volně přeložit jako „smlouva“ nebo „aliance“ [Adamová 1997: 78 srov. Klíma 2006: 232].

Federalismus je „způsob organizace politické jednotky“, která zajišťuje částečnou autonomii svým jednotlivým částem [Blumstein – Dikshit – Duchacek – Friedrich cit. dle Rubin – Feeley 2008: 170]. Jednotkám federace tedy náleží určitá práva, jež oslabují mocenskou svrchovanost centrální vlády, a tím dochází uvnitř federace k decentralizaci moci [Rubin – Feeley 2008: 171]. Pojmy federace a decentralizace však nelze volně zaměňovat [Elazar 1976: passim]. Opakem výše zmíněného fenoménu mohou být státy, které sice formálně federacemi nejsou, ale jejichž úroveň decentralizace je natolik vysoká, že v jejich případě lze hovořit o fenoménu víceúrovňového vládnutí [Dančák – Hloušek 2007: 8]. Co se týče teorie federalismu, badatelé se často rozcházejí v pokusech vytvořit všeobecně akceptovatelnou teorii [Weger 2008: 103].

Pojetí federalismu prošlo historickým vývojem. Samotný koncept federalismu se stal hojně diskutovaným tématem až v průběhu 60. let 20. století v rámci bádání ohledně uspořádání států a světového uspořádání. Nejprve Johannes Althusius hovořil o politické teorii federací, v jejichž rámci má stát zakázáno intervenovat do jeho nižších složek, zejména v otázce náboženství. Baron de Montesquieu upozorňoval na fenomén dělby moci v rámci konfederativního uspořádání, čímž položil základy diskuzím mnohých federalistů ohledně nastavení vztahů mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní mocí. Immanuel Kant představil svou vizi nahrazení vztahů mezi národními státy vztahy federativními, aby se předešlo konfliktům [Weger 2008: 98–100]. Jednání států v mezinárodním prostředí by tak byla svázána právními normami, které by zajistily mírové soužití států. Kant ve svém konceptu zdůrazňuje roli práva, jež podle jeho názoru slouží jako nástroj k respektování morálních principů [Riley

1979: 43–44]. Ideu národního státu odmítal i Pierre Joseph Proudhon, který navrhoval federativní uspořádání „zezdola“, na základě iniciativ a vztahů mezi jednotlivými občany napříč společnostmi [Weger 2008: 100].

Andrew Heywood upozorňuje na podobnosti týkající se vzniku federací. V první řadě se jedná o podobné historické okolnosti vzniku, poté o existenci potencionálního ohrožení z vnějšku, nebo snahu o zvýšení svého vlivu ve vztahu s okolními státy a nakonec o velikost území – velké státy umožňují částečnou autonomii v rozhodování svým jednotlivým etnicky, kulturně, či jinak odlišným částem [Heywood 2008: 201–202].

Procesem vzniku federací se zabývá i Karel Klíma, který v tomto směru rozlišuje čtyři možnosti. Federace může být založena buď na základě dohody smluvního charakteru mezi původně nezávislými státy, nebo připojením dalšího státního subjektu do již existující federace. Třetí možností je přeměna některých regionálních jednotek na jednotky spadající do kategorie federálních států a posledním způsobem, jak podle autora může federace vzniknout, je transformace původního konfederativního uspořádání v uspořádání federativní [Klíma 2006: 233].

Autoři věnující se problematice pak zpravidla identifikují dva způsoby vzniku federací. Jedná se buď o způsob utvoření federace na základě spojení původně nezávislých jednotek, nebo o proces silné decentralizace původně centralizovaného státu [Weger 2008: 101–102: 102]. Centralizace označuje vychýlení moci nad jednotlivými regiony ve prospěch centra, proces decentralizace je výsledkem posílení pravomocí jednotlivých dílčích regionů nad centrem [Klíma 2006: 234–235].

Blanka Říchová se ve své publikaci zabývá rysy federalismu, pomocí kterých lze oddělit koncept federace od idey silně decentralizovaného unitárního státu. Jako první ze znaků federace lze uvést odvození pravomocí členských jednotek od federativního celku. Pravomoci centrální vlády nelze nadřazovat rozhodovacím pravomocím jednotek. Pravomoci jednotek rovněž nelze bez jejich

souhlasu odebrat. Dalším znakem federací je dvoukomorový parlament, v němž horní komora zpravidla reprezentuje zájmy dílčích jednotek. Jednotky se rovněž mohou podílet na úpravě federativní ústavy pomocí dodatků. [Říchová 2002: 193–197].

Vladimír Klokočka namítá, že i silně decentralizovaný stát se v několika případech může blížit po funkční stránce federalismu, zatímco některé federace naopak mohou vykazovat charakteristiky decentralizovaného unitárního státu. Například Německo je z ústavněprávního hlediska federací, ačkoli podle autora by ho z hlediska fungování šlo charakterizovat jako decentralizovaný unitární stát. Velká Británie, která je po formální stránce unitárním státem, naopak vykazuje některé charakteristiky, jež jsou typické pro uspořádání federativní [Klokočka 2006: 241].

Federalismus lze dále charakterizovat z hlediska symetrie. V roce 1965 přišel Charles D. Tarlton s dělením typů federalismu na základě jeho symetrie. Symetrický federalismus³ je Tarltonem charakterizován jako federalistické uspořádání, ve kterém mají jeho jednotlivé jednotky velmi podobné zájmy směrem k centrální moci [Tarlton 1967: 866–867]. Federalismus asymetrický⁴ je naopak utvořen z jednotek, jež mají bilaterální, nerovné vztahy směrem k centru, čímž je reflektována jejich vzájemná diverzita [Martinez-Vasquez – Boex 2001: 4]. Příkladem symetrického federalismu mohou být Spojené státy americké, Rakousko nebo Německo [Klíma 2006: 239]. Jako příklad asymetrického federalismu lze uvést Ruskou federaci, u níž vedl tento typ federalismu dle

³ Například v Německu se symetrie projevuje existencí dílčích federativních jednotek (spolkových zemí), které mají rovnoprávný vztah směrem k centru. Centrální vláda tedy garantuje jednotlivým zemím shodné pravomoci [Strahalová 2008: 203–204].

⁴ Například v Kanadě se asymetrický federalismus projevuje rozdílným vztahem a pravomocemi jednotlivých provincií směrem k centru. Důkazem je také existence třech teritorií, kterým chybí status provincie, nemají tedy garantována práva v kanadské ústavě. Toto nerovné přerozdělení kompetencí reflektuje především rozdílné potřeby jednotlivých skupin obyvatelstva. Sporným bodem v rámci diskuze o kanadském federalismu je stále otázka statusu provincie Québec, na jejímž území je z velké části koncentrováno francouzsky mluvící obyvatelstvo Kanady [Weger 2007: 11, 29–30]. Karel Klíma mezi asymetrické federace řadí především historickou Federativní republiku Jugoslávie [Klíma 2006: 239].

názoru Martineze-Vasqueze a Boex ke slabší vládě, a tím prohloubil špatnou ekonomickou situaci všech jednotek federace [Martinez-Vasquez – Boex 2001: 4]. Autoři však zároveň namítají, že princip asymetrického federalismu se ukázal být výhodným v Kanadě a Španělsku [McLure – Wallich – Litwack cit. dle Martinez-Vasquez – Boex 2001: 4].

William H. Riker rozlišoval úroveň centralizace ve federaci. Čím větší byl poměr aktivit ve prospěch těch, u nichž měla centrální vláda vyhrazeny konečné rozhodovací pravomoci, tím byla federace centralizovanější. Naopak v rámci silně decentralizované federace mohlo teoreticky dojít i ke stavu, kdy měla centrální vláda ke správě vyhrazenou pouze jednu aktivitu, a o všech ostatních vznášely konečná rozhodnutí dílčí jednotky federace [Volden 2004: 91].

Autorky Jessica Bulman-Pozen a Heather K. Gerken zmiňují rozlišení federací na spolupracující a nespolupracující. Spolupracující federace je tvořena státy, které svými rozhodnutími podporují centrální vládu, zatímco ve federaci nespolupracující státy, jako jednotky podřízené centrální vládě, s centrální vládou pomyslně „soupeří“ [Bulman-Pozen – Gerken 2009: 1258–1259]. Zajímavou poznámkou v tomto směru je, že jednotky federace disponují určitými právy ve vztahu a vymezení se vůči centrální vládě [Rubin – Feeley 2008: 171]. Je určitým pravidlem, že státy nacházející se uvnitř federace si ponechávají pravomoci, co se týče jejich vnitřní organizace, zatímco centrální vláda se primárně soustředí na oblasti týkající se vnější působnosti federace [Klíma 2006: 234]. Například v Kanadě disponují provincie výlučnými rozhodovacími pravomocemi v oblastech vzdělávání, zdravotnické péče, občanského práva, atd. [Weger 2007: 28].

Dalším možným dělením je vymezení rozdílů mezi federacemi na základě kritéria dělby moci mezi exekutivní a legislativní složkou. Zatímco v některých federacích, například ve Spojených státech amerických, jsou tyto dvě složky z hlediska jejich pravomocí jasně odděleny, ve Švýcarsku se vzájemně překrývají [Heywood 2008: 203; Klíma 2006: 219–220, 222–223].

2.2. Konfederace

Volnější formou spolupráce než federace je konfederace nezávislých států [Heywood 2008: 199; Heywood 2005: 106]. Nyní se zaměříme na vymezení pojmu konfederace, uvedeme její charakteristiky, dobu udržitelnosti a příklady jejího výskytu na úrovni států.

Autoři Karolina Adamová a Ladislav Křížkovský řadí konfederace do kategorie svazů států. Do této kategorie patří také personální unie⁵, které představují spojení nezávislých států prostřednictvím osoby panovníka [Adamová – Křížkovský 1997: 245]. Konfederací rozumíme formu politické unie, v rámci které si členské státy uchovávají svou nezávislost [Heywood 2008: 199]. Právě pojetí dílčích jednotek jako nezávislých subjektů je základním znakem, který odlišuje koncept konfederace od federace. I zde však můžeme argumentovat, že také jednotlivé složky federace mají garantovanou určitou míru samostatnosti. Autonomie složek federace je však značně omezena tím, že ztrácí právo na secesi, a rovněž jejich samostatná role v otázkách zahraniční politiky je z rozhodnutí centrální vlády buď omezena, nebo moderována [Klíma 2006: 233, 242–243].

Konfederace, dříve označovány také jako konfederativní ligy, se vyznačují existencí zakládající smlouvy, která jednoznačně potvrzuje zachování nezávislosti a suverenity všech členských států [Hugo cit. dle Adamová 1997: 79]. Na rozdíl od federací však tato smlouva neplní charakter ústavy konfederace⁶ [Klíma 2006: 249]. Konfederace fungují tudíž na bázi čistě mezivládní spolupráce [Heywood 2005: 106]. Smlouva mezi dotčenými státy je charakteru, který by se dal přirovnat ke smlouvám civilního práva, a rozhodování probíhá ve velkém množství případů na základě jednomyslnosti [Klíma 2006: 233]. Podle Heywooda chybí v konfедераčním uspořádání exekutivní složka, jež

⁵ Jako příklad personální unie lze uvést Kalmarskou unii, která vznikla v roce 1389 sdružením Dánska, Norska a Švédska prostřednictvím osoby panovnice Markéty z Kalmaru [Murray 1947: 193].

⁶ Principy konfederace však mohou být zahrnuty do ústav členských států [Klíma 2006: 249].

by hrála roli autority pro všechny zúčastněné celky [Heywood 2008: 200]. Orgány konfederace rovněž nejsou formálně podřízeny orgánům členských států a jejich rozhodnutí nejsou závazná pro obyvatelstvo daných států, ale pouze pro státy jako celky [Adamová – Křížkovský 1997: 245].

Co se týče časové udržitelnosti konfederace jako formy vládnutí, badatelé se obecně shodují, že konfederativní uspořádání je dlouhodobě neudržitelné. Časem toto uspořádání přeroste buď v hlubší formu spolupráce, jako tomu bylo například u Spojených států amerických či Spojených arabských emirátů, nebo se úplně rozpadne [Heywood 2008: 199–200; Klíma 2006: 233].

V historii najdeme relativně malý počet příkladů konfederace, ve srovnání s výskytem federací. Jako příklad historicky rozpadlé konfederace lze kromě Senegambijské konfederace uvést i Společenství nezávislých států, které formálně vzniklo po rozpadu Sovětského svazu [Gomez 2014b; Heywood 2008: 200]. Dále se za konfederaci považovaly Spojené státy americké do roku 1787, německá konfederace, existující mezi lety 1815–1866, poté navazující konfederace Severního Německa (1867–1871) nebo Švýcarská konfederace (1803–1848) [Klíma 2006: 249].

3. PŘÍPADOVÁ STUDIE SENEGAMBIJSKÉ KONFEDERACE

3.1. Historické okolnosti vzniku Senegambijské konfederace

V úvodní části této kapitoly je třeba zmínit fakt, že pojem „Senegambie“ se nepoužívá pouze jako označení Senegambijské konfederace, ale lze jej uplatnit i ve vztahu k tzv. historické, nebo také „předkoloniální“ Senegambii, jejíž existenci badatelé datují do rozmezí 15. až 18. století. Historická Senegambie je teritoriálně těžko ohraničitelná, avšak je jisté, že i její nejužší podoba zcela zahrnovala území dnešního Senegalu a Gambie. V průběhu trvání tohoto historického období byla oblast Senegambie dotčena zejména obchodem s otroky [Becker 1985: 216–219].

Území, které dnes označujeme jako Gambii, bylo od senegalské části odděleno v roce 1783 Versaillskou mírovou smlouvou⁷ z důvodu zájmu o koloniální působnost v regionu ze strany Francouzů i Britů. Za oficiální stvrzení oddělení celků dnešního Senegalu a Gambie pak lze považovat dohodu o francouzsko-anglických hranicích z roku 1889, která formálně vytyčila hranice mezi francouzskou a anglickou kolonií v regionu [Mbodj 1985: 1]. Zájem Francie o kolonie v této oblasti lze vysvětlit její touhou po posílení mezinárodní prestiže, zatímco Velká Británie především reagovala na posílenou pozici sjednoceného Německa. Obě mocnosti si od regionu slibovaly, že jim přinese výnosné zdroje k zámořskému obchodu [Reid 2011: 129–130]. Britové si v ústí řeky Gambie založili obchodní stanici, které se i přes francouzskou snahu o to, aby jim území přenechali, odmítli vzdát [Thomson 2010: 14]. Území Gambie bylo načrtnuto nepravidelným tvarem a za pomoci kruhových výseků okolo řeky Gambie [Anderson 203: 306–308].

Následně objasníme situaci afrických zemí bezprostředně po vyhlášení jejich nezávislosti. V 60. letech 20. století docházelo k vyhlášení nezávislosti

⁷ Versaillská mírová smlouva v roce 1783 ukončuje válku mezi Francií a Anglií, která byla rozpoutána v roce 1778 v reakci na dění v koloniích v Severní Americe [Château de Versailles 2016].

většiny afrických zemí [Záhořík 2010: 19]. Tento proces probíhal v kontextu Studené války, jejíž ideologické rozpory následně ovlivnily strategii a smýšlení mnoha afrických vůdců. Dalším problémem byla vážná ekonomická zaostalost afrických zemí, která byla v mnoha případech důsledkem nevyrovnaného přerozdělování místních zdrojů. Nešetrné zásahy do ekonomiky ze strany nových vůdců často situaci ještě zhoršily. Zároveň s tím docházelo také k četným problémům, vzniklým v důsledku snah o tranzici politických systémů směrem k demokracii. Dalším problémem byly uměle vytyčené hranice mezi státy. Výsledkem výše jmenovaných procesů byla nestabilita systému. Některé nově vzniklé státy chtěly zachovat ekonomické konexe s evropskými mocnostmi, jiné se naopak toužily od koloniální minulosti zcela oprostít. Ani jeden z těchto přístupů však v konečném důsledku nepřinesl očekávané účinky a nepřispěl k rozvoji nově vzniklých státních celků [Reid 2011: 264–279].

Názory na opětovné sjednocení, či jinou spolupráci Senegalu a Gambie, se začaly objevovat v 60. letech 20. století po vyhlášení nezávislosti Gambie⁸. Britové se prostřednictvím Sira Edwarda Windleyho, soudobého guvernéra, vyjádřili, že spojení Gambie se Senegalem jakéhokoli charakteru by bylo řešením, avšak že si jsou vědomi i nevýhod, jaké by tato spolupráce skýtala. Tyto nevýhody byly v roce 1964 shrnuty pod report mise Organizace spojených národů⁹. Proti myšlence spolupráce ze strany Gambie stály „nepřipravenost“ některých vrstev společnosti na utvoření si vlastního názoru na potenciální spolupráci, dále obavy z ekonomického vývoje dané spolupráce, a nakonec snaha zabránit úplné nadvládě Senegalu nad Gambií [Whiteman 1974: 87–90].

Ze senegalské strany se vyskytovaly spíše kladné argumenty na návrh spolupráce – snaha „rozšířit si obzory“ a uvědomování si společných kořenů obyvatel obou národů. Francouzi zastávali směrem ke kooperaci těchto dvou afrických zemí neutrální postoj, který byl do značné míry dán faktem, že Britové

⁸ Senegal vyhlásil nezávislost dne 20. srpna 1960 a Gambie dne 18. února 1965 [Gedlu 1998: 100, 110].

⁹ Oficiální text reportu není k nalezení, a proto jsme nuceni ke studiu použít sekundární zdroj.

a Francouzi procházeli v té době chladnými vzájemnými vztahy, jež byly důsledkem de Gaullova odmítnutí vstupu Velké Británie do Evropských společenství [Whiteman 1974: 89–90].

V 60. letech rovněž Senegal čelil tíživé situaci, ke které došlo v souvislosti s rozpadem Malijské federace [Whiteman 1974: 89]. Malijská federace vznikla v roce 1959 jako federativní uspořádání zemí Senegal a Francouzského Súdánu (pozdějšího Mali) [Kurtz 1970: 405; Whiteman 2009]. Je třeba podotknout, že její uspořádání bylo podobné budoucí Senegambijské konfederaci, avšak Malijská federace se velmi záhy rozpadla. K pádu Malijské federace došlo v září 1960 [Ceesay 2015b; Kurtz 1970: 460; Whiteman 2009].

Od roku 1961 vzniklo přes deset dohod ohraničujících vzájemnou spolupráci Senegal a Gambie [Ceesay 2015c]. Například diplomatická dohoda z roku 1965 oficiálně ustanovovala, že senegalská ambasáda bude reprezentovat i Gambii. Ve stejném roce vznikla i Dohoda o obraně [Diene-Njie 1996: 67]. V roce 1967 byla mezi oběma zeměmi podepsána Asociační dohoda [Whiteman 1974: 91]. V témže roce byla rovněž podepsána dohoda o spolupráci Senegal a Gambie v oblasti kultury, která se dotýkala i oblasti vzdělávání a technického pokroku [Sy 1974: 129].

Další důležitou institucí formující vztah Senegal a Gambie po roce 1961 byl Senegalsko-gambijský sekretariát, založen v roce 1967, který měl zastupující kancelář v Banjulu a jehož účelem byla koordinace senegalsko-gambijských vzájemných vztahů [Ceesay 2015c; srov. Whiteman 1974: 91]. Seydina Sy uvádí, že Sekretariát výrazně napomohl v otázce organizace senegalsko-gambijských aktivit spadajících do rámce výše uvedené kulturní dohody. Mezi největší úspěchy patřilo například vybudování senegalské školy v Banjulu, která přijímala 450 studentů, z nichž 60 % tvořili Gambijci [Sy 1974: 129].

Spolupráce obou zemí dále probíhala i prostřednictvím konference hlav států a mezistátního ministerského výboru. Konference hlav států se setkávala každý rok, přičemž místa setkávání (Dakar, Banjul) pravidelně rotovala [Sy

1974: 128–129]. Oproti tomu setkávání mezistátního ministerského výboru (také naplánována na minimálně jedno setkání ročně) se v praxi konala zpravidla dvakrát do roka a místa setkávání opět rotovala mezi Dakarem a Banjulem. Překážkou v senegalsko-gambijské kooperaci však často byly nástrahy v oblasti byrokracie. Obě dvě země měly rovněž jinak nastavený časový harmonogram pracovního režimu¹⁰ [Sy 1974: 128; Ceesay 2015d].

Kořeny vzniku Senegambijské konfederace nalézáme již v událostech, které se odehrály v červenci roku 1981 v Gambii. Dne 30. července došlo v Gambii k pokusu o puč k sesazení soudobého prezidenta Dawdy Kairaba Jawary [The Gambia News Bulletin 1981l: 1]. Tento pokus byl zrealizován skupinou rebelů, v jejichž čele stál Kukoi Samba Sanyang, který chtěl svrhnout stávající režim a nastolit v Gambii marxismus-leninismus [The Gambia News Bulletin 1981f: 3–4; Dampha 1982: 2]. Skupina povstalců nesla název Hnutí pro spravedlnost v Africe (*Movement for Justice in Africa*, MOJA) a měla základnu v Libérii [Diene-Njie 1996: 63]. V průběhu násilné akce došlo k zabití okolo pěti set lidí a způsobená škoda se ve třech dnech vyšplhala na třicet milionů dalasi¹¹ [The Gambia News Bulletin 1981e: 1]. V reakci na událost byl v Gambii dne 2. srpna 1981 vyhlášen stav ohrožení, který, za účelem dosažení větší bezpečnosti, zpříšňoval pravidla pro gambijské občany [The Gambia News Bulletin 1981l: 1].

Důležitou roli v celém procesu sehrál Senegal, který puč pomohl nasazením svých vlastních vojáků potlačit [The Gambia News Bulletin 1981m: 1]. Vzniklá situace sice svým charakterem nespádala pod Dohodu o obraně z roku 1965, avšak senegalský prezident zareagoval z důvodu své obavy, aby se povstání nemohlo rozšířit i do samotného Senegalu. Proto dal podnět k vojenské operaci Fodé Kaba II. Operace trvala vzhledem ke špatné instruktážní organizaci

¹⁰ Úředníci v Senegalu měli například během dne delší polední pauzu. Jejich harmonogram byl zaveden po vzoru francouzského pracovního režimu [Ceesay 2015d].

¹¹ Dle současného kurzu ze dne 9.3.2016 odpovídá hodnotě 100,00 USD 3 958,37 gambijských dalasi (GMD) [XE 2016a].

několik dní. Nakonec se však podařilo pokus o svržení režimu potlačit a znovu dostat prezidenta Jawaru k moci. Akce si vyžádala životy třiatřiceti senegalských vojáků. Senegal rovněž poskytl Jawarovi, který se v den puče nacházel ve Velké Británii na svatbě prince Charlese, v Dakaru přechodný azyl a Jawarovi bylo rovněž umožněno vyslat prostřednictvím senegalských televizních a radiových stanic gambijským občanům zprávu [Diene-Njie 1996: 63–69].

Gambijský parlament následně vydal rezoluci, pomocí níž poděkoval soudobému senegalskému prezidentovi za iniciativu v celé akci [The Gambia News Bulletin 1981i: 1]. Přelomovým okamžikem bylo samotné setkání prezidentů obou republik, na kterém Jawara prohlásil, že by se obě země měly spojit v konfederaci [Diene-Njie 1996: 69–70]. K samotnému upřesnění navrhované spolupráce mezi zeměmi došlo v říjnu téhož roku, kdy Jawara opakovaně vystoupil před gambijské občany s výhodami, které by mohly plynout z připravovaného konfедераčního uspořádání obou zemí [The Gambia News Bulletin 1981e: 1; The Gambia News Bulletin 1981h: 1, 3].

Gambijský prezident Dawda Jawara rovněž přišel s označením obyvatel obou zemí jako „Senegambijci“ [The Gambia News Bulletin 1981h: 3]. Zde je nutno podotknout, že obě dvě země sdílejí mnohé společné charakteristiky, jako je kmenová příslušnost (jednotlivé kmeny jsou přítomny v obou státech) nebo příslušnost v rámci jednoho geografického regionu (a tím i obdobnost zemědělské produkce) [Diene-Njie 1996: 18–20; Ceesay 2015b]. Arnold Hughes rozlišuje dva faktory, které vysvětlují vzájemně provázanou kmenovou příslušnost obyvatel regionu. Nejprve uvádí historický faktor, kterým je „interpenetrace“ mezi jednotlivými etniky, nacházejícími se v uvedené geografické oblasti. Druhý, politický faktor, se týká faktu, že za dob kolonialismu byla výše zmíněná etnika „uchráněna“ od vlivu jiných, dominantních afrických kmenů [Hughes 1974: 142]. Nejrozšířenějšími etniky, jejichž příslušníci se nacházejí na území obou států, jsou Mandingové, Fulové, Wolofové, Sarahulové, Jolové a Kreolové [Diene-Njie 1996: 18–20]. Mezi rozdíly mezi oběma zeměmi lze zařadit odlišnou administrativní správu – zatímco v Senegalů představoval

hlavu administrativní správy ministr, v Gambii tuto roli zastávala instituce Stálého sekretariátu [Diene-Njie 1996: 18–20, 98].

Zásadní rozdíl oproti fungování historické Senegambie však podle Jawary spočíval v tom, že konfederace nyní měla být vedena domorodým obyvatelstvem namísto koloniální správy [The Gambia News Bulletin 1981i: 3]. Jawara v tomto smyslu podotkl, že obě země již spolupracují a spolupracovaly i v minulosti, ačkoli jejich kooperaci zatím chyběl formální rámec [The Gambia News Bulletin 1981k: 1].

K propagaci vzájemné spolupráce rovněž sloužily slogany, které Jawara vytvořil a schválil ve spolupráci s viceprezidentem Assanem Musou a lídrem Socialistické strany Senegalu Amadou Kalirou Mboge [The Gambia News Bulletin 1981k: 1]. Malang Dampha označil následné čtyřdenní setkání představitelů obou zemí za účelem diskuze ohledně připravovaného projektu konfederace za „o mnoho více než zdvořilostní návštěv[u]“ [Dampha 1981: 1]. Také v rámci své oficiální návštěvy Gambie v listopadu 1981 prohlásil soudobý prezident Senegalu Abdou Diouf, že vznik konfederace je „nevyhnutelným“ krokem [The Gambia News Bulletin 1981g: 1]. Diouf později rovněž uvedl, že spolupráce obou zemí v rámci konfederace pomůže předejít opakování události neúspěšného puče na gambijského prezidenta z 30. července 1981 [The Gambia News Bulletin 1981c: 1, 3]. Také Jawara nahlížel na ideu konfederace jako na odraz kontinuity vývoje vzájemné spolupráce obou zúčastněných zemí [The Gambia News Bulletin 1981j: 1].

K oficiálnímu stvrzení příprav konfederace došlo v listopadu 1981, kdy obě země podepsaly *Joint communiqué*, ve kterém vytyčily její hlavní cíle. Konfederace se podle dokumentu měla zakládat na integraci bezpečnostních složek obou zemí, jako jeden z jejích principů byla rovněž uvedena „ochrana teritoriální integrity a nezávislosti“ států, dalším krokem mělo být vytvoření „ekonomické a monetární unie“ a posledním bodem byla plánovaná koordinace obou států v rámci rozličných odvětví. Smlouva rovněž obsahovala

institucionální rozvržení a rozdělení funkcí v rámci konfederace. Hlavními vytyčenými institucemi byly prezident konfederace, viceprezident konfederace, Rada ministrů a konfедераční parlament. Úřad prezidenta konfederace měl podle dokumentu zastávat soudobý senegalský prezident, zatímco na prezidenta Gambie připadla role viceprezidenta [The Gambia News Bulletin 1981d: 1, 3]. Tento krok zjevně odrážel pomyslnou nevyrovnanost v náhledu na obě země. Právě vliv těchto institucí na chod konfederace a jejich roli v rozpadu tohoto uspořádání rozebereme v dalších částech práce.

Dalším krokem na cestě ke vzniku Senegambijské konfederace bylo sepsání Dohody o konfederaci, která oficiálně vytyčovala všechny dohodnuté principy, na nichž měla být konfederace vystavěna. Dohoda obsahovala pět sekcí a celkem v ní bylo zahrnuto dvacet jedna článků. První sekce se týkala principů konfederace. V rámci ní byl stanoven oficiální název země, který zněl „Senegambijská konfederace“, a dále v ní byly zahrnuty oficiální principy spolupráce. Mezi tyto principy patřilo zachování vlastní suverenity, integrace složek ozbrojených sil obou zúčastněných států za účelem obrany svrchovanosti a teritoriální integrity zemí vůči vnějším hrozbám, následně kroky směřující k ustanovení hospodářské a měnové unie, dále snaha o uvedení svých zahraničních politik do souladu a nakonec vytvoření konfедераčních institucí. V ustanovení 4 I. oddílu byly stanoveny oficiální jazyky konfederace – angličtina a francouzština [The Gambia News Bulletin 1981b: 2, 4].

Druhá sekce Dohody o konfederaci se týkala vymezení funkce a pravomocí prezidenta a viceprezidenta konfederace, zatímco třetí sekce obsahovala informace ohledně sestavování Rady ministrů. Čtvrtá sekce obdobným způsobem vymezovala vznik a funkce konfедераčního parlamentu [The Gambia News Bulletin 1981b: 2, 4]. Podrobnějšímu obsahu těchto sekcí se budeme věnovat v části práce věnované institucím Senegambijské konfederace.

Důležitou roli v rámci Dohody představovala pátá sekce, jež představovala možnosti vyjednávání změn samotné Dohody. Tuto sekci rovněž

rozebereme v části práce věnované institucím konfederace. Šestá sekce se týkala mezinárodních smluv a dohod – procesu jejich vyjednávání a ratifikace, a také jejich vstupu v platnost [The Gambia News Bulletin 1981b: 4].

Konečná Dohoda o konfederaci byla podepsána dne 17. prosince 1981 hlavami obou republik [Conateh 1981: 1]. Následně ji schválila poslanecká sněmovna gambijského parlamentu, a to třiceti dvěma hlasy pro, zatímco ani jeden člen nehlasoval proti schválení Dohody [Conateh 1981: 1 srov. The Gambia News Bulletin 1982c: 1]. Senegal a Gambie poté v roce 1983 zaregistrovali první tři protokoly Dohody o konfederaci u generálního sekretariátu OSN, čímž stvrdili, že Dohoda není v rozporu s Chartou OSN [The Gambia News Bulletin 1983h: 4].

Za pomoci 9. článku Dohody bylo stanoveno, že konfederace vstoupí v platnost „první den následujícího měsíce, který následuje po měsíci, v průběhu kterého došlo k výměně ratifikačních nástrojů“ [The Gambia News Bulletin 1982c: 1]. K výměně ratifikačních nástrojů došlo dne 11. ledna 1982 v Banjulu a účastnili se ho ministři zahraničních věcí Senegalu a Gambie jménem vlád obou zúčastněných zemí. Senegambijská konfederace oficiálně vešla v platnost dne 1. února 1982 [The Gambia News Bulletin 1982c: 1].

3.2. Cíle Senegambijské konfederace

3.2.1. Cíle ze strany Senegalu

Senegambijská konfederace vznikla v roce 1982 mezi Senegalem a Gambií s primárním cílem „sjednotit vojenské a bezpečnostní složky“ [BBC 2015]. Senegal, jako vojensky silnější země, nabízel Gambii lepší bezpečnostní ochranu a od Gambie naopak požadoval uskutečňování kroků vedoucích v konečném důsledku k zamýšlenému ekonomickému sjednocení obou zemí [Bach 1999: 17].

Senegal požadoval ekonomické sjednocení zemí k tomu, aby zabránil nelegálnímu pašování zboží přes senegalsko-gambijskou hranici [Bach 1999:

17]. Tzv. re-export, jak se výše zmíněný fenomén nazývá, totiž k nezákonnému profitu využívá rozdílnosti celních tarifů zemí, propustnosti hranice mezi zeměmi a nedostatečné celní kontroly na hranicích [World Trade Organization 2015: 1]. Gupte nabízí odhad západních bankéřů, že v roce 1982 pocházelo 70 % příjmu země právě z výše zmíněného nelegálního pašování [Gupte 1982]. Bach uvádí, že na počátku 90. let v situaci, kdy se již Senegambijská konfederace rozpadla, bylo stále 85 % gambijského importu ilegálně re-exportováno [Bach 1999: 17]. Tato čísla jsou uvedena pouze orientačně, a vzhledem k tomu, že se jedná o odhady a že každý z nich pochází z jiného zdroje, s nimi nelze nadále operovat.

Problém nelegálního pašování výrobků přes senegalsko-gambijské hranice formoval vztahy obou dotčených států již od konce 60. let. K prvnímu mírnému vyhrocení situace došlo již v letech 1969–1971, kdy vztahy obou zemí v důsledku vzájemné nedůvěřivosti ochladly [Whiteman 1974: 91]. Obě země však dokázaly znovu navázat komunikaci a pokračovat ve spolupráci. Nelegální pašování bylo důvodem, proč se senegalští představitelé snažili zrealizovat návrh o konfederaci mezi Senegalem a Gambií – viděli v tom příležitost k monitorování obchodních toků. Re-export totiž ničil senegalskou ekonomiku tím, že poškozoval konkurenceschopnost a integritu trhu [Diene-Njie 1996: 70]. Problém rozdílnosti tarifů, a z nich vyplývajících důsledků, je jednou z klíčových otázek v rámci vztahů Senegalu a Gambie, která přetrvávala až dodnes [Ceesay 2015a]. Gambie ale také pro Senegal představovala další možnost trhu pro jeho výrobky [Hughes – Perfect 2006: 256].

Senegal rovněž neměl po pádu Malijské federace přístup k malijské železnici, a proto zamýšlel k přepravě svých surovin použít řeku Gambii [Hughes – Perfect 2006: 256]. Jak jsme již uvedli, řeka Gambie měla zásadní význam již při stanovování hranic mezi anglickou a francouzskou kolonií v regionu [Thomson 2010: 14; Mbodj 1985: 1]. V roce 1978 byla ustanovena Organizace pro rozvoj povodí řeky Gambie, která měla hlavní sídlo v senegalském

Kaolacku¹². Jejímí členy se staly kromě Senegalu a Gambie později i Guinea a Guinea-Bissau. Organizace měla zajišťovat rozvoj povodí pomocí ekonomických a technických projektů, jejichž implementace se ze strany zúčastněných států zakládala na vědeckých studiích, provedených v dané oblasti [Sartorio 1984]. Na základě výše uvedených informací tedy lze konstatovat, že řeka měla v regionu významnou roli a Senegal měl zjevně zájem o výhody, které plynuly z jejího využití.

Pierre Gomez tvrdí, že k výše jmenovaným příčinám snahy o ustanovení Senegambijské konfederace bychom ze strany Senegalu mohli přičíst touhu po roli regionálního hegemona [Gomez 2014b]. Senegal dominoval danému regionálnímu celku tím, že byl jedenáctkrát lidnatější než Gambie, a také jeho hrubý domácí produkt byl na počátku 80. let 20. století přibližně dvanáctkrát vyšší [Phillips – Haughton – Wright 1987: 4]. Právě obavy o to, že by Senegal mohl hrát ve vzájemných vztazích obou států dominantní roli, rozpoutaly v Gambii vlnu tzv. anti-senegalského nacionalismu. Gambijští nacionalisté vyjadřovali nesouhlas se senegalskými hodnotami a chtěli si uchovat vlastní národní identitu [Paye 2012].

Tehdejší senegalský prezident Abdou Diouf si prostřednictvím spolupráce sliboval naplnění myšlenek Kwame Nkrumaha ohledně sjednocování Afriky [Gomez 2014b]. Arnold Hughes a David Perfect oproti tomu tvrdí, že se Senegal potýkal s obavami, že by se nezávislá Gambie mohla začít klonit k některým „radikálním“ směrům v západní Africe. Autoři při výčtu těchto směrů výslovně uvádějí právě hnutí Kwame Nkrumaha v Ghaně. Senegal si také přál získat kontrolu nad gambijským územím, aby se na výše zmíněném území nemohli schovávat jeho disidenti. K disidentům, kterých se Senegal obával, patřili stoupenci bývalého premiéra Mamadou Dia [Hughes – Perfect 2006: 256].

¹² Konvence není volně dostupná, a proto jsme nuceni použít její přepis, zveřejněný Organizací OSN pro výživu a zemědělství [Sartorio 1984].

Nakonec si Senegal sliboval, že konfederace s Gambií přispěje k řešení separatistických tendencí příslušníků kmene Jola na území jihosenegalského regionu Casamance [Hughes – Perfect 2006: 256]. Senegal totiž také chápal Gambii jako překážku v komunikaci s tímto svým regionem [Diene-Njie 1996: 35–36]. Spoluprací s Gambií by Senegal získal k regionu lepší přístup přes spojení trajektem z města Farafenni (Gambie) [Hughes – Perfect 2006: 256].

3.2.2. Gambijské motivace ke vzniku konfederace

Autoři Arnold Hughes a David Perfect rozlišují krátkodobé a dlouhodobé cíle, jichž chtěla Gambie za pomoci konfederace dosáhnout [Hughes – Perfect 2006: 256–257]. Krátkodobým cílem a motivací bylo navázání diplomatických styků na mezinárodním poli se zeměmi, se kterými Senegal udržuje přátelské vztahy a zároveň zlepšení své bezpečnostní situace [Hughes – Perfect 2006: 256; Bach 1999: 17]. Dlouhodobým cílem následně byl rozvoj povodí řeky Gambie, což by skýtalo výhody v lepší efektivnosti zavlažování a k výrobě elektrické energie. Gambie si však uvědomovala i nevýhody, které by prostřednictvím blízké spolupráce se Senegalem mohly vyvstat. Zejména se stavěla vůči ideji politické unie se Senegalem, protože si byla vědoma, že by to kolidovalo s jejími vztahy v rámci Commonwealthu [Hughes – Perfect 2006: 256–257].

Diene-Njie odlišuje tři gambijské názory na myšlenku konfederativního sjednocení, které byly svého času v Gambii populární. Zatímco část obyvatelstva se k myšlence konfederativního uspořádání se Senegalem stavěla striktně pozitivně, jiní byli přesvědčení, že je to pomyslné nutné zlo. Třetí názorová skupina byla jednoznačně proti jakémukoliv sjednocení. Diene-Njie tuto posledně jmenovanou skupinu definuje jako převážně společenství jednotlivců, kterým by existence konfederace uškodila z ekonomického a obchodního hlediska [Diene-Njie 1996: 75]. Zde je zároveň nutno uvést názor prezidenta Jawary, který v prosinci 1981 přesvědčoval gambijské občany, že vznik konfederace obchodním zájmům obyvatel neuškodí [The Gambia News Bulletin

1981: 1]. V další části práce se zaměříme na klíčové principy, pomocí nichž Senegal a Gambie po vzájemné dohodě definovaly svou spolupráci.

3.2.3. Hlavní body vzájemné spolupráce

Senegambijská konfederace vytyčila své principy na základě Kaurské deklarace a k podpisu tohoto klíčového dokumentu došlo 17. prosince 1981 [Gomez 2014b; Touray 2000: 109]. V hrubém rámci dohoda obsahovala ustanovení o sjednocení bezpečnostních složek, komunikačních sítí a koordinaci v oblasti zahraniční politiky obou zemí [Gupte 1982]. Senegal a Gambie se rovněž zavázaly ke krokům směřujícím k ekonomické a monetární unii. V rámci myšlenky ohledně ekonomické unie obě země plánovaly uskutečnit opatření vedoucí k lepší harmonizaci obchodních tarifů. Deklarace byla následně jednomyslně schválena senegalským parlamentem, a pouze tři členové opozice v rámci gambijského parlamentu ratifikaci odmítli [The Gambia News Bulletin 1982a: 2].

Na senegalské straně vyšel dne 6. ledna 1982 zákon, jímž prezident Senegalské republiky oficiálně potvrdil založení Senegambijské konfederace [Zákon č. 1982/01: *passim*]. Zákon shrnoval hlavní body spolupráce obou zemí – obě země se zavázaly ke spolupráci ve snaze o větší africkou jednotu s cílem zajistit „stabilitu, rozvoj a prosperitu“ obou zemí. Gambie navíc do konfederace údajně vstupovala, jak uváděl tento senegalský zákon, za účelem zisku bezpečnostní garance své nezávislosti ze strany Senegalu. Zatímco výše zmiňované body spolupráce byly v zákonu označeny spíše jako *přání*, tudíž cíle, které mohou případně zlepšit stávající situaci, pokud k jejich vykonání dojde, níže vyjmenované dva body ustanovení byly výslovně nazvány *nutností*. Jednalo se o *nutnost* harmonizovat ekonomické systémy obou zemí a o *nutnost* přerozdělit politickou odpovědnost v rámci institucí Senegambijské konfederace na základě rozboru konstitučních zřízení obou zemí [Zákon č. 1982/01: 5–6]. Právě tato *nutnost* přerozdělení politické odpovědnosti podle našeho názoru

připouští možnost přerozdělit pravomoci na základě různě odůvodněných kritérií, jejichž výběr se může stát vhodným manipulačním prostředkem.

Senegambijská konfederace se rozkládala na území o velikosti 207 487 km², přičemž zahrnovala územní celky nezávislých států Senegalu a Gambie [Honzák – Pečenka 1998]. V rámci studií ze strany nově utvořených institucí po vzniku konfederace bylo Gambii doporučeno, aby se při uskutečňování kroků vedoucích k monetární unii obou zemí pokusila přihlásit ke členství v Západoafrické monetární unii a přijala CFA frank¹³ jako platební měnu namísto dalasi [Touray 2000: 113]. K tomuto postupu však nakonec nedošlo [Diene-Njie 1996: passim]. Gambie odmítla do Západoafrické unie vstoupit pod záštitou Senegalu [Phillips - Haughton - Wright 1987: 4-5]. Jednotná měna v rámci konfederace nevznikla, a země si tedy po celou dobu fungování konfederace zachovaly své vlastní měny [Diene-Njie 1996: passim]. Úředními jazyky se staly angličtina a francouzština [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Vláda sídlila v Dakaru [Diene-Njie 1996: 82]. Senegambijská konfederace geograficky sousedila s Mauritánií, Mali, Guineou a Guineou-Bissau [Central Intelligence Agency 2016]. Vznikla na základě Dohody, která byla podepsána prezidentem Senegalu a Gambie dne 17. prosince 1981 a shrnovala principy Kaurské deklarace z 14. listopadu téhož roku [Conateh 1981: 1; Diene-Njie 1996: 76]. K výměně ratifikačních nástrojů došlo dne 11. ledna 1982 a Dohoda vstoupila v platnost 1. února 1982, kdy byla Senegambijská konfederace oficiálně ustanovena [The Gambia News Bulletin 1982c: 1].

Za zmínku stojí i další část oficiálního senegalského zákona, jež obsahuje odůvodnění vzniku konfederace jako formy spolupráce mezi oběma zeměmi – obě země, ačkoli byly v době kolonizace uměle odděleny, mají stejný etnický

¹³ Měna CFA frank byla vytvořena 26. 12.1945 v souvislosti s ratifikací brettonwoodských dohod Francií. Měna byla zavedena do 14 afrických zemí (včetně Senegalu), které byly členy Západoafrické měnové unie. Zkratka CFA frank pochází z francouzského označení „*franc de la Communauté Financière Africaine*“, které lze přeložit jako „frank afrického finančního společenství“. Měna CFA frank byla ručena francouzským frankem [BCEAO 2012]. Dle současného kurzu ze dne 9.3.2016 odpovídá hodnotě 100,00 USD 59 892,12 CFA senegalských franků (XOF) [XE 2016b].

základ. Možná spolupráce mezi zeměmi si klade za cíl, aby nadále nedocházelo k problémům v rámci přerozdělování přírodních surovin a vodních zdrojů¹⁴ [Zákon č. 1982/01: 6]. Podle Diene-Njie byla Gambie ještě před nezávislostí zemí finančně závislou na prostředcích z britského rozpočtu vzhledem k její teritoriální omezenosti, a tím i nedostatečné kapacitě v pěstování zemědělských plodin [Diene-Njie 1996: 35]. V sektoru zemědělství v obou zemích bylo v době vzniku konfederace zaměstnáno okolo 70 % obyvatel, avšak tento sektor představoval pouze 21 % z celkového příjmu Senegalu a 30 % gambijského národního příjmu [Phillips - Haughton - Wright 1987: 8]. Výše zmíněný zákon uvádí tři možnosti řešení tohoto problému – první z nich je integrace části nebo celé Gambie do Senegalu, druhou možností je vytvoření federativního uspořádání mezi oběma zeměmi, a nakonec je uvedena možnost mezivládní spolupráce obou zemí, na jejímž základě byla Senegambijská konfederace vytvořena [Zákon č. 1982/01 : 6–7]. Zmožností, jež zákon uváděl, je jasně patrná snaha Senegalu o určitou nadvládu nad Gambií – pokud bychom se zamysleli nad prvním, nejradikálnějším navrhovaným řešením anexe *části* Gambie Senegalem, je otázkou, zda by právě zbylá část Gambie nebyla připravena o suroviny natolik, že by poté sama buď úplně zanikla, nebo by se také nechala anektovat.

Mezi další návrhy, jak naložit s nezávislou Gambií, patřil plán, který předkládal možnosti spojení Gambie se Sierrou Leone. Tento návrh vznikl již v 50. letech, kdy si Britové představovali, že by obě dvě britské kolonie mohly vytvořit jeden státní celek [Diene-Njie 1996: 35]. Zjevným problémem zde však byla geografická vzdálenost Gambie a Sierry Leone, a tudíž i komunikační překážky mezi zeměmi [Ceesay 2015d]. Dalším návrhem byl tzv. Maltský plán, který představoval alternativu asociačního sjednocení různých britských kolonií

¹⁴ Jedním z nejdůležitějších zemědělských produktů byly burské oříšky. Senegalští farmáři, kteří je pěstovali, byli pod ochranou Francie. Gambie byla v jejich pěstování limitována velmi omezeným teritoriálním rozsahem, přičemž i přesto byly v roce 1985 považovány za rozhodující zdroj příjmu v rámci její celostátní ekonomiky [Hughes 1974: 142; INTERNATIONAL CONFERENCE ON "AFRICA: THE CHALLENGE OF ECONOMIC RECOVERY AND ACCELERATED DEVELOPMENT" 1987: 1].

ve světě. Rovněž tato možnost se ze stejného důvodu ukázala jako velmi obtížně realizovatelná [Diene-Njie 1996: 35].

Při vzniku konfederace byly ohlasy ze strany gambijské veřejnosti rozporuplné – vyskytovaly se totiž obavy, aby se Gambie nestala pouhou provincií mnohanásobně většího Senegalu [Gupte 1982]. Zde je nezbytné zmínit analogii se západním Kamerunem. V případě západního Kamerunu se totiž řešila situace jeho připojení buď k zpět k Nigérii, nebo k frankofonnímu Kamerunu [Whiteman 1974: 95]. Nakonec došlo k situaci, že anglofonní menšina byla frankofonní většinou úplně asimilována [Ceesay 2015d]. Slabiny této analogie však tkví ve faktu, že zatímco Gambie byla v rámci svého regionu jasně oddělitelnou jednotkou, západní Kamerun administrativně spadal pod Nigérii [Whiteman 1974: 95].

3.2.4. Výhrady k myšlenkám konfederace a její podpora veřejností

Proti konfederalnímu uspořádání Senegalu a Gambie se například stavěl bývalý senegalský premiér a člen senegalské opozice Mamadou Dia¹⁵, který konfederaci otevřeně nazval „anexí“ [Gupte 1982]. I přesto v Ustanovení 2 Prvního oddílu Dohody mezi Republikou Gambie a Senegalskou republikou o zřízení Senegambie nacházíme výslovnou zmínku o přetrvávající nezávislosti obou republik [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Otázkou je, zda vzhledem k nerovnoměrnému zastoupení obou zemí v institucích by, pokud by konfederace přerostla ve federaci, se ona myšlená federace nestala natolik asymetrickou, že by většina jejího politického rozhodování byla *de facto* produktem vůle ze strany Senegalu.

V průběhu fungování konfederace se zprvu na setkání ministrů obou zemí řešily hlavně problémy na bázi rozdílného vztahu Senegalu a Gambie

¹⁵ Mamadou Dia byl senegalským premiérem v letech 1960 – 1962. V roce 1962 byl zatčen za údajnou velezradu [Whiteman 2009]. Kvůli tomuto incidentu Senegal přijal dne 7. března 1963 novou ústavu, která změnila povahu jeho režimu z parlamentního směrem k silnému prezidencialismu [University of Florida 2016].

k imigrantům z druhé země v konfederaci – zatímco senegalští imigranti v Gambii byli nuceni opatřit si povolení k pobytu v zemi, po Gambijcích, kteří imigrovali do Senegalu, se povolení k pobytu nepožadovalo. V tomto smyslu se objevil návrh na dohodu o volném pohybu osob v rámci konfederace. Rovněž se projednávala idea silnější kooperace mezi senegalskými a gambijskými policejními složkami [The Gambia News Bulletin 1983e: 3]. V roce 1983 se také na pravidelném setkání Rady ministrů začala řešit otázka plánované ekonomické a monetární unie [The Gambia News Bulletin 1983d: 3].

K podnícení zájmu veřejnosti o dění a spolupráci v rámci konfederace se každoročně konal kulturní festival [The Gambia News Bulletin 1983g: 1]. Spolupráce mezi příslušníky jednotlivých států rovněž probíhala na úrovni jednotlivých odborů – jako příklad lze uvést kooperaci Senegalské elektrické společnosti (Senegalese Electricity Corporation – SENELEC) a Gambijské užitkové společnosti (Gambian Utilities Corporation – GUC) v oblasti výměnných pobytů mezi interními pracovníky a jejich rodinami [The Gambia News Bulletin 1983c: 2]. Ministr zdraví, práce a sociálního blahobytu M. C. Jallow se ve svém projevu v roce 1982 snažil motivovat mládež k podpoře konfederace [The Gambia News Bulletin 1982b: 1]. Výměnné pobyty probíhaly rovněž mezi studenty středních škol. Do projektu se zapojily například Střední škola svatého Augustina a Josefova střední škola v Gambii, jejichž vybraní studenti dostali možnost navštívit své senegalské vrstevníky v Dakaru [Sonko 1982: 1]. Dalším krokem k propagaci myšlenek konfederace byla konference senegalských a gambijských novinářů, která se uskutečnila dne 15. prosince 1985 ve formě semináře pro deset senegalských a patnáct gambijských účastníků. V rámci konference se účastníci dozvěděli, jak vhodně psát o konfederaci v tisku [The Gambia News Bulletin 1985: 1].

Právě k tiskové propagaci myšlenek konfederace byly v roce 1983 oficiálně založeny noviny *Senegambia Sun*. V roce 1988 bylo do jejich rozvoje investováno 30 milionů CFA za účelem revitalizace propagace myšlenek konfederace [Gambia Onward 1988: 4]. Hassoum Ceesay dodává, že noviny byly

psány a vydávány pouze v angličtině, psaly se v Banjulu a tiskly v Dakaru. Byly určeny pouze pro gambijskou veřejnost [Ceesay 2015c]. Jejich vliv byl tedy zjevně zacílen pouze jednostranně. Jako konkrétní příklad propagace uvedeme jeden ze sloganů, které se pravidelně objevovaly v novinách *The Gambia News Bulletin*: „Senegambie se zrodila – vybudování Senegambie je ohromným krokem vpřed směrem k africké jednotě, oživme tedy naše snahy, aby se naše touhy/ambice staly realitou¹⁶“ [The Gambia News Bulletin 1983a: 3].

Zároveň se vznikem konfederace došlo k podnícení spolupráce mezi Gambií, jakožto bývalou kolonií Velké Británie, a Francií, bývalým kolonizátorem Senegalu [Ceesay 2015c]. V roce 1983 například Francie prostřednictvím společnosti Thompson CSF zapojila na území Gambie modernější telefonní síť [The Gambia News Bulletin 1983b: 1].

3.3. Institucionální charakteristika Senegambijské konfederace

Senegambijská konfederace byla založena na bázi mezivládní spolupráce [Zákon č. 1982/01: 7]. Tato spolupráce se měla odehrávat v rámci institucionální struktury konfederace. Při vzniku konfederace byly založeny čtyři speciální instituce, které měly za úkol podporovat její chod. Tyto instituce dostaly přerozděleny pravomoci k politickému rozhodování, které spadalo pod rámec společné Dohody. Jak jsme již naznačili v úvodu této práce, jednalo se o instituci prezidenta konfederace, jejího viceprezidenta, Radu ministrů konfederace a shromáždění [Zákon č. 1982/14: 1]. Nyní se podrobněji zaměříme na každou z těchto institucí, její uspořádání, roli a pravomoci.

Prezident Senegambijské konfederace byl pověřen správou rozpočtu konfederace. Prezident rovněž po schválení viceprezidentem a vyjádření shromáždění rozhodoval o výši rozpočtu. Prezident také zabezpečoval vnitřní kontrolu výše zmíněného rozpočtu [Zákon č. 1982/14: 2–3]. Byl vrchním

¹⁶ „*Senegambia is Born – The built of Senegambia is a giant step towards African unity so vitalise our efforts and make our aspiration a reality*“ [The Gambia News Bulletin 1983a: 3]. Kurzíva v převzaté citaci byla přidána autorem této práce, v původním znění se nevyskytuje.

velitelem ozbrojených sil. Se souhlasem viceprezidenta měl výsadu vydávat rozhodnutí ohledně bezpečnostní a obranné politiky. Z předchozích bodů plyne zodpovědnost prezidenta zajišťovat a spravovat v rámci konfederace oblasti týkající se bezpečnosti a obrany. Dále měl prezident konfederace právo dosazovat zaměstnance do všech postů, které byly vytvořeny v rámci konfедераčních institucí. Prezident rovněž za podpory viceprezidenta schvaloval zakládající Dohodu. Bylo stanoveno, že prezidentem Senegambijské konfederace bude prezident Senegalu, zatímco gambijský prezident se stane konfедераčním viceprezidentem [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Funkce prezidenta a viceprezidenta nerotovaly [Diene-Njie 1996: 73].

Viceprezident konfederace prodiskutoval s prezidentem kroky podnikané v oblasti bezpečnosti a obrany konfederace. Rovněž s prezidentem konfederace konzultoval obsazování jednotlivých konfедераčních postů. Zároveň musel souhlasit se jmenováním jednotlivých ministrů do instituce Rady ministrů [The Gambia News Bulletin 1981b: 2].

Jak jsme již uvedli, Rada ministrů konfederace byla jmenována prezidentem konfederace se souhlasem viceprezidenta [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Rada ministrů byla tvořena 1/3 gambijských a 2/3 senegalských zástupců [Phillips – Haughton – Wright 1987: 15–16 srov. Diene-Njie 1996: 90]. Její sídlo bylo v Dakaru. Rada projednávala záležitosti, které jim dle svého vlastního uvážení předložil prezident konfederace [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Diene-Njie rovněž uvádí, že vedle Rady ministrů docházelo i k setkávání rady guvernérů obou zemí [Diene-Njie 1996: 82, 90]. Ze zúčastněných ministrů byly rovněž vybráni členové konfедераčního kabinetu, který čítal čtyři gambijské ministry a šest ministrů ze Senegalu [Ceesay 2015c].

Poslední institucí, která byla oficiálně ustanovena v zakládající Dohodě, byl konfедераční parlament. V rámci něho se scházeli vybraní ministři jednotlivých národních parlamentů, přičemž v celkovém součtu čítal 2/3 senegalských zástupců a 1/3 zástupců z Gambie [The Gambia News Bulletin

1981b: 2]. Celkem sdružoval 60 členů [Diene-Njie 1996: 83]. Od roku 1984 se parlament scházel jednou měsíčně [Phillips - Haughton - Wright 1987: 15].

Za další ustanovenou institucí lze považovat stálý sekretariát. Sekretariát sídlil v Dakaru a připravoval návrhy hlavně pro prezidenta konfederace, ale i pro Radu ministrů a parlament. Dále dohlížel na implementaci konfедераčních protokolů a koordinoval činnost ostatních orgánů [Phillips – Haughton – Wright 1987: 6, 16].

Poslední vytvořenou institucí se stala společně vytvořená konfедераční armádní složka [Phillips – Haughton – Wright 1987: 6]. Jejím velitelem byl prezident konfederace [The Gambia News Bulletin 1981b: 2]. Konfедераční ozbrojené síly rovněž čítaly 2/3 zástupců ze Senegalu a 1/3 Gambijců [Phillips – Haughton – Wright 1987: 15–16].

3.4. Senegambijská konfederace ve vztahu k federalismu

Senegambijská konfederace byla konfедераčním uspořádáním, tedy státem složeným [The Gambia News Bulletin 1981b: 2; Klíma 2006: 231]. Jak už vyplývá z předchozích informací obsažených v této práci, Senegambijská konfederace sdružovala státy Senegal a Gambie za současného striktního zachování jejich formální autonomie [Honzák – Pečenka 1998]. Vznikla tedy spojením nezávislých jednotek [Honzák – Pečenka 1998; Weger 2008: 102]. Podle Heywoodových kritérií ohledně okolností založení konfederace lze určit, že Senegambijská konfederace vznikla na základě podobného charakteru a historických zkušeností obou států, jelikož oba dva státy sdílely četné společné charakteristiky [Diene-Njie 1996: 18–20; Ceesay 2015a; Heywood 2008: 201–202]. Zároveň bychom na tuto situaci mohli také aplikovat další z Heywoodových kritérií, a to, že se státy snažily zamezit potencionálnímu ohrožení z vnější [The Gambia News Bulletin 1981c: 1, 3; Heywood 2008: 201–202]. Konfederace totiž měla zabránit dalšímu podobnému pokusu o puč, jako se odehrál v Gambii v červenci 1981 [The Gambia News Bulletin 1981c: 1, 3]. Vzhledem k tomu, že jeho protagonista, Kukoi Samba Sanyiang, přišel

do Gambie ze své základny v Libérii, bychom mohli konstatovat, že se tento násilný akt dal považovat jako vnější ohrožení [Diene-Njie 1996: 63]. Také snaha o zvýšení svého vlivu ve vztahu s okolními státy popisuje danou situaci – Senegal chtěl dostat pod kontrolu gambijské území a toužil po roli regionálního hegemona [Gomez 2014b]. Avšak poslední Heywoodovo kritérium, že velké státy umožňují částečnou autonomii v rozhodování svým jednotlivým etnickým, kulturně, či jinak odlišným částem, se na danou situaci nehodí, protože zjevně popisuje vznik složeného státu procesem decentralizace státu unitárního [Heywood 2008: 201–202].

Další v pořadí je dělení, jehož autorem je Klíma. Toto dělení se zabývá pouze vznikem federací. Autor zmiňuje, že jedním způsobem, jak může vzniknout federace, je transformace konfederativního uspořádání v uspořádání federativní. K tomu v případě Senegambijské konfederace nedošlo [Klíma 2006: 233; Honzák – Pečenka 1998]. Podle Tarltonova kritéria bychom mohli klasifikovat Senegambijskou konfederaci jako asymetrickou, protože neumožňovala obou zemím zastávat v rámci správy konfederace stejně důležité posty [Senghor 2008: 233; Tarlton 1967: *passim*; Martinez-Vasquez – Boex 2001: 4].

Dle Bulman-Pozen a Gerken lze podle míry spolupráce odvodit, že konfederace, zejména v pozdějších letech svého fungování, především pak ze strany Gambie, nepředstavovala spolupracující formu uspořádání [Diene-Njie 1996: 74; Bulman-Pozen – Gerken 2009: 1258]. Nutno však podotknout, že toto kritérium bylo autorkami zaměřeno pouze na uspořádání federativní [Bulman-Pozen – Gerken 2009: 1258]. Exekutivní a legislativní složky moci byly v Senegambijské konfederaci institucionálně odděleny [The Gambia News Bulletin 1981b: 2; Heywood 2008: 203].

Dílčími jednotkami Senegambijské konfederace byly autonomní státy, a z toho důvodu ji šlo označit jako konfederaci, a vymezit ji vůči pojmu federace [Honzák – Pečenka 1998; Klíma 2006: 233]. Jednotky tedy měly právo na secesi

[Klíma 2006: 242–243]. Zakládající smlouva obsahovala výslovnou zmínku o přetrvávající nezávislosti obou členských států [The Gambia News Bulletin 1981b: 2; Hugo cit. dle Adamová 1997: 79]. Smlouva nebyla ústavního charakteru, protože byla součástí běžného zákona [Zákon č. 1982/01: passim; Klíma 2006: 249]. Jak jsme již uvedli v teoretické části, podle Heywooda chybí v konfедераčním uspořádání exekutivní složka, která by hrála roli autority pro všechny zúčastněné celky [Heywood 2008: 200]. V případě Senegambijské konfederace toto tvrzení lze doložit tím, že v roce 1989 Gambie odmítla přidat na senegalskou stranu v mauritánsko-senegalském hraničním sporu¹⁷ [Diene-Njie 1996: 95]. Také domněnka o časové neudržitelnosti konfederativního uspořádání se v případě Senegambijské konfederace ukázala jako platná [The Gambia Times 1989b: 3; Heywood 2008: 199]. Uspořádání trvalo pouze v letech 1982-1989, poté se definitivně rozpadlo [Honzák – Pečenka 1998].

3.5. Důvody rozpadu Senegambijské konfederace

Konfедераční uspořádání Senegalu a Gambie zjevně ukrývalo několik slabín. Jedním z problémů byly například rozdílné oficiální jazyky obou zemí, ačkoli při zakládání konfederace se tehdejší gambijský prezident Jawara vyjádřil, že „otázka jazyku není nepřekonatelným problémem“ a navrhl, aby konfederace vytvořila dvojjazyčnou správu. Navzdory jeho předpokladům se právě otázka jazykové rozdílnosti ukázala v následujícím vývoji jako jeden z klíčových sporných bodů. Na gambijské straně rovněž neproběhlo referendum, za jehož pomoci by lidé projektu mohli vyjádřit svou podporu (či naopak). Jawara své rozhodnutí o nevyhlášení referenda zdůvodňoval argumentem, že se otázka konfедераčního uspořádání nedotýká suverenity země, a tudíž není referendum povinností. Zajímavým faktem však v tomto ohledu je, že Jawarovi záleželo na názoru obyvatel, pokud šlo o jazykovou otázku, která se řešila [The Gambia

¹⁷ Prezident Diouf v důsledku senegalsko-mauritánského sporu stáhl dne 18. srpna 1989 všechno konfедераční vojsko z Gambie a použil ho na obranu své země. K tomuto kroku se rozhodl pouze unilaterálně. Výše zmíněná událost nakonec přispěla ke konečnému rozpadu konfederace [Diene-Njie 1996: 96; Hughes – Perfect 2006: 265]. Sporem se budeme podrobněji zabývat v další podkapitole práce.

News Bulletin 1981j: 1–3]. Podle Hassoum Ceesay však konfederace i přes snahy o propagaci jejích myšlenek a principů později narazila právě na problém nedostatečné mobilizace a podpory ze strany gambijských občanů [Ceesay 2015c].

Velmi důležitým bodem rozporu u obou zemí se stala otázka rotujícího prezidentství. Již při sestavování principů konfederace bylo gambijskou stranou navrženo, aby se ve funkci prezidenta a viceprezidenta konfederace pravidelně střídaly hlavy států Senegalu a Gambie [Diene-Njie 1996: 73, 77]. Nakonec byl však v době vzniku konfederace stálým prezidentem ustanoven Senegalec Abdou Diouf a někdejší gambijský prezident Sir Dawda Jawara se stal pouze viceprezidentem konfederace [Gupte 1982]. Senegalsci totiž vyhráli argumentační souboj námitkou, že prezident musí být zároveň velitelem vrchních ozbrojených sil, a Gambie v té době vojsko neměla [Diene-Njie 1996: 77]. Jako prezident konfederace získal Diouf pravomoci například v oblasti správy financí [Zákon č. 1982/14: 3]. Právě na problém ne-rotujícího prezidentství bylo poukázáno i téměř v samotném závěru existence konfederace, kdy v roce 1989 poslal gambijský prezident Dawda Jawara senegalské hlavě státu Dioufovi dopis, ve kterém žádal o ustanovení rotujícího prezidentství konfederace. V té době již Gambie vlastní armádu měla, a proto byl dřívější senegalský argument ohledně velitelství ozbrojených sil již neopodstatněný [Diene-Njie 1996: 77, 93– 94].

Pierre Gomez upozorňuje na chybu při sepisování základní Kaurské deklarace, ve které byl opomenut fakt, že v obou zemích byl jiný daňový systém. Tato deklarace také znevažovala gambijskou ústavu, protože popírala ideu rovnosti obou zúčastněných zemí a jejich „právo na sebeurčení“ [Gomez 2014b]. Společně vytvořený parlament čítal navíc 2/3 svých členů ze Senegalu, a pouze jedna třetina byla vyhrazena gambijským zástupcům [Gupte 1982].

Dalším sporným bodem byla otázka integrace ozbrojených složek a ekonomická integrace. Zatímco si Senegal představoval, že oba typy integrace proběhnou v nejbližším časovém horizontu, Gambie si přála integraci postupnou.

Diene-Njie se v tomto bodě domnívá, že se v důsledku překotných změn Gambie obávala transformace, či dokonce ztráty své „národní identity“ [Diene-Njie 1996: 73–74, 92].

Také implementace instituce *gendarmerie*¹⁸ do gambijského správního systému měla neblahé dopady. Tato složka ozbrojených sil nezískala jasné instrukce, které by ospravedlňovaly její existenci vedle již existujících gambijských ozbrojených složek [Diene-Njie 1996: 84]. Hassoum Ceesay dodává, že navzdory výše uvedeným problémům se instituce *gendarmerie* dochovala až dodnes [Ceesay 2015c].

A právě v sektoru obrany byly zaznamenány podstatné nerovnosti mezi oběma zeměmi ve vztahu k reprezentativnímu zastoupení a rozhodovacím pravomocem [Senghor 2008: 233]. Jak jsme již uvedli výše, prezident konfederace, tedy senegalský prezident Abdou Diouf, se stal trvalým vrchním velitelem ozbrojených sil [Senghor 2008: 233; Diene-Njie 1996: 77]. Zároveň s tím byly Senegalcům přiděleny další významné posty s výraznou rozhodovací pravomocí v rámci tohoto sektoru – konfедераční ministr pro obranu a konfедераční ministr pro bezpečnost byli oba Senegalci [Senghor 2008: 233].

K pádu konfederace rovněž přispěly nepříznivé přírodní podmínky – v roce 1983 zasáhlo oblast Gambie sucho, které způsobilo radikální pokles v úrodě v zasažených oblastech [The Gambia News Bulletin 1983f: 4, 6]. Domníváme se, že právě sucho, a následná neúroda, byly jednou z hlavních příčin navazující ekonomické krize. V roce 1982 se gambijský viceprezident vyjádřil k právě probíhající ekonomické krizi, kterou označil za „vážnou“ [Mbye 1982: 1]. Krize v Gambii se dále prohloubila v únoru 1974, kdy došlo k poklesu místní měny dalasi o 25 %. Ekonomická krize v zemi se poté nadále zhoršovala [Diene-Njie 1996: 85]. V reakci na výše zmíněnou situaci pronesl gambijský

¹⁸ Instituce *gendarmerie* se specializuje na dohled pouze nad národním územím za účelem udržení vnitřního pořádku [Gendarmerie Nationale 2015a; Gendarmerie Nationale 2015b].

viceprezident Bakary Darbo projev, ve kterém upozornil, že je nelegální, aby obchodníci, kteří se nacházejí na území Gambie, odmítali přijímat jako platební měnu gambijský dalasi [News Bulletin Gambia 1986: 2]. Z tohoto prohlášení zjevně vyplývá fakt, že existence konfederace v tomto směru ekonomickou situaci Gambie zkomplikovala. V srpnu roku 1975 byla Gambie nucena zúčastnit se Programu ekonomické obnovy (*Economic Recovery Program*, ERP¹⁹). Toto opatření bylo úspěšné, čímž se prokázalo, že Gambie již není ekonomicky závislá na Senegalu (Senegal totiž sám nedokázal předešlé gambijské ekonomické problémy řešit) [Diene-Njie 1996: 85; INTERNATIONAL CONFERENCE ON "AFRICA: THE CHALLENGE OF ECONOMIC RECOVERY AND ACCELERATED DEVELOPMENT" 1987: passim].

Diene-Njie ve své knize naráží na další problém ekonomického charakteru. Gambie, ačkoli své členství zvažovala, se nestala součástí Západoafrické monetární unie (*West African Monetary Union*, WAMU), jíž byl Senegal členem [Diene-Njie 1996: 84, 91; The World Bank 2016]. V roce 1973 byla vydána Dohoda o spolupráci mezi Francií a WAMU²⁰, ve které se strany dohodly na centralizaci svého devizového hospodářství a zahraničních plateb. Z tohoto dokumentu tedy paradoxně v době existence konfederace vyplynulo, že ačkoli byly země formálně sjednoceny pod konfедераční uspořádání, platby a transakce probíhající mezi Senegalem a Gambií spadaly pod mezinárodní platební výměnu [Diene-Njie 1996: : 91]. Gambie mezitím v letech 1980-1985 těžila po ekonomické stránce zejména z půjček od arabských subjektů, jednalo se o Organizaci zemí vyvážejících ropu (OPEC), dále samotnou Saúdskou Arábii, Kuvajt, emirátu Abú Dhabí, Islámské rozvojové banky nebo Arabské banky

¹⁹ V rámci ERP byly v Gambii provedeny reformy jednotlivých sektorů ve vztahu k ekonomice, vytyčeny investiční programy a Gambie rovněž získala finanční podporu od donorů. Mezi nejvýznamnější příspěvatelé patřily Světová banka, britská zahraniční rozvojová spolupráce (Official development assistance, ODA), Africká rozvojová banka a Saúdský fond [INTERNATIONAL CONFERENCE ON "AFRICA: THE CHALLENGE OF ECONOMIC RECOVERY AND ACCELERATED DEVELOPMENT" 1987: 8; GOV.UK 2016].

²⁰ Znění Dohody o spolupráci mezi Francií a Západoafrickou monetární unií není na internetu dostupné. Z tohoto důvodu používáme k citaci sekundární zdroj.

pro hospodářský rozvoj v Africe (BADEA²¹). Tyto subjekty zajišťovaly v uvedené době 70 % gambijských finančních prostředků pro rozvoj [Touray 2000: 128].

Podle Hassoum Ceesay rovněž lidé v Gambii vyjadřovali nespokojenost s faktem, že zatímco Gambie byla nucena přispívat do konfедераčního rozpočtu, její národní rozpočet vykazoval slabiny. Mnoho občanů, zejména učitelů, bylo v době existence konfederace nezaměstnaných [Ceesay 2015d].

Co se týče rozpočtu konfederace, je třeba podotknout, že obě země se nepodílely na nákladech chodu konfederace rovným dílem [News Bulletin Gambia 1987: 1]. Již při založení konfederace se obě země dohodly, že Senegal uhradí dvě třetiny rozpočtu [Diene-Nije 1996: 83]. Poté například v roce 1987 Senegal do rozpočtu investoval 1,96 bilionů CFA, zatímco Gambie vydala pouhých 0,998 bilionů CFA, tedy jen nepatrně více než polovinu sumy investovanou Senegalem [Diene-Nije 1996: 83]. V článku se rovněž dozvídáme, že se konfедераční rozpočet oproti předchozím létům „ztenčil“. Toto tvrzení dokládá i Touray, který uvádí, že rozpočet v roce 1989 se oproti rozpočtu z předchozího roku snížil o celých 12 %. Rozpočet tak v roce 1989 činil 2 996 433 550 CFA. Podle autora stálo za snížením rozpočtu konfederace neshody reprezentantů obou zemí v rámci konfедераčního parlamentu, v rámci něhož byl plán rozpočtu přijímán [Touray 2000: 115].

Také ze senegalské strany se existence konfederace, jako nástroje k dosažení ekonomické integrace obou zemí, ukázala být nefunkční. Podle někdejších odhadů v době existence konfederace Senegal kvůli nelegálnímu pašování zboží přes hranice s Gambií ročně přišel o asi 20 milionů CFA. S přibývajícím léty se tato suma nesnižovala, existence konfederace se tedy neprokázala být vhodným nástrojem k redukci re-exportu [Hughes – Perfect 2006: 264].

²¹ Arab Bank for Economic Development in Africa [Touray 2000: 128].

Diene-Njie dochází k závěru, že Senegambijská konfederace byla již před svým vytvořením odsouzena k problémům. Experti z obou států totiž měli „konfliktní zájmy“ a odlišné vize, jejichž realizace zamýšleli prostřednictvím instituce konfederace docílit [Diene-Njie 1996: 74].

Senegal ve výše zmíněném období čelil separatistické tendenci jihosenegalského regionu Casamance [Lewis 2012]. Za zrodem těchto tendencí stál katolický kněz Diamacoune Senghor, který v roce 1982 založil Hnutí demokratických sil Casamance (*Movement of Democratic Forces for Casamance*, MFDC). Obyvatelé daného regionu, převážně Jolové a Mandingové, totiž cítili potřebu vymezit se vůči kmenu Wolofů, jehož příslušníci žili převážně na severu Senegalu a disponovali větším ekonomickým zázemím a politickým vlivem [Lewis 2012; Hopkins 2011: 4]. Region Casamance totiž na rozdíl od senegalského severu přinášel výhodnější přírodní podmínky k zemědělské produkci [Lewis 2012]. V rámci konfliktu docházelo k občasným ozbrojeným střetům mezi MFDC a senegalskou armádou. Příslušníci MFDC rovněž útočili na některé vesnice, u nichž předpokládali, že si nezávislost regionu Casamance na Senegalu nepřejí. Konflikt se protáhl až do 21. století [Hopkins 2011: 4].

Za pádem Senegambijské konfederace rovněž stály problémy Senegalu na mezinárodním poli [Ceesay 2015d]. V roce 1989 totiž země čelila na jedné straně hraničnímu sporu se sousední Mauritánií a na druhé straně vedla při s Guineou-Bissau o mořskou oblast, o které se vedly dohady, že by mohla obsahovat ropná naleziště [Diene-Njie 1996: 93]. Senegalo-mauritánská krize vznikla původně jako spor o půdu mezi jednotlivými kmeny v oblasti hranice obou států. Oblast byla v 70. letech 20. století zasažena suchem, což vedlo v 80. letech k výraznému úbytku úrody. Vlády států Senegalu, Mauritánie a Mali se následně domluvily na spolupráci a investovaly do hydroelektrického rozvoje oblasti. Rozvoj umožnil migraci do oblasti, a lidé se začali pít o půdu a přírodní zdroje. Mauritánie již v té době měla za sebou těžké období, ve kterém se potýkala s důsledky finanční krize podpořené mnoha různými přitěžujícími

faktory. V roce 1983 proto mauritánská vláda vydala zákon, ve kterém legalizovala vyvlastnění půdy z rukou zejména senegalských Fulanů, a to za účelem dosažení většího zisku a zvrácení krize. Napětí eskalovalo v květnu a červnu roku 1989, kdy hrozilo, že dojde mezi Senegalem a Mauritánií k ozbrojenému konfliktu. K válce nakonec nedošlo, ale napětí obou dvou zemí přetrvalo ještě další tři roky [SAHEL AND WEST AFRICA Club Secretariat 2010: 1–5].

Teritoriální spor Senegalu a Guiney-Bissau o mořskou oblast začal v roce 1985 a byl předán před arbitrážní soud. V roce 1989 rozhodl arbitrážní soud ve prospěch Senegalu, avšak Guinea-Bissau případ přednesla před Mezinárodní soudní dvůr. Ten vynesla rozhodnutí až v roce 1991, a to ve prospěch Senegalu. Guinea-Bissau následně připravila k projednání nový případ²², který se týkal konkrétního vymezení námořních hranic mezi oběma dotyčnými státy [Beveridge 1992: 891].

Právě výše zmíněná krize Senegalu s Mauritánií nakonec přinesla i zlom ve vztahu s Gambií, jelikož prezident Diouf v důsledku vyhocené situace stáhl dne 18. srpna 1989 všechno konfедераční vojsko z Gambie a na základě svého, unilaterálního rozhodnutí, ho postavil na obranu své vlastní země [Diene-Njie 1996: 96; Hughes – Perfect 2006: 265]. Rovněž počítal s gambijskou pomocí v případě vypuknutí válečného konfliktu s Mauritánií, což většina gambijského kabinetu odmítla a vyjádřila se, že chtějí zůstat neutrální. Jejich postoj byl navíc ospravedlněn faktem, že gambijský prezident zrovna v té době zastával funkci předsedy Hospodářského společenství západoafrických států (*Economic Community of West African States, ECOWAS*²³) [Diene-Njie 1996: 95]. Prezident

²² Guinea-Bissau se v novém případě odvolávala na neexistenci mapy hraniční linie v dohodě mezi Francií a Portugalskem z roku 1960. Mezinárodní soudní dvůr opět rozhodl ve prospěch Senegalu a uznal nákresy linie, které byly vytvořeny v rámci přípravy dohody z roku 1960, za platné [Bekker – International Court of Justice 1998: 122–123].

²³ ECOWAS je regionální mezinárodní organizací založenou na principu snahy o zajištění co největší ekonomické soběstačnosti svých členských států. Organizace usiluje o integraci různých sektorů ekonomiky v rámci západoafrického regionu [ECOWAS 2016].

Jawara se navíc do konfliktu nechtěl vměšovat z důvodu, že se konflikt nijak nedotýkal otázky bezpečnosti Gambie. Mauritánie se poté snažila získat Gambii na svou stranu tím, že ji nabídla k prodeji část ze svých zásob plynu, avšak Gambie neviděla v potenciální spolupráci s Mauritánií žádný přínos v otázce bezpečnosti, a proto nabídku odmítla [Diene-Njie 1996: 95–97].

Dne 23. srpna 1989 pronesl tehdejší senegalský prezident Abdou Diouf prostřednictvím médií projev, ve kterém vyjádřil své přesvědčení, že je Senegambijská konfederace nefunkční ve smyslu integrace obou států. Z nedostatečného pokroku v oblasti integrace nepřímo vinil gambijskou stranu. Konfederace se tak definitivně rozpadla [The Gambia Times 1989b: 2–3]. O pádu konfederace se Gambijci dozvěděli pouze ze senegalských sdělovacích prostředků a gambijská vláda se k faktu veřejně nevyjádřila [Diene-Njie 1996: 98].

3.6. Vývoj situace obou zemí po rozpadu konfederace

Bezprostředně po pádu konfederace se pro občany Gambie značně zkomplikovala situace v otázce přepravy do Senegalu i přes Senegal. Senegalské hranice s Gambií byly nyní totiž přísně střeženy senegalskými celníky, kteří povolovali gambijským občanům přepravujícím se do Senegalu vlastnit pouze příruční sumu peněz o hodnotě nepřevyšující 20 000 CFA²⁴ [Diene-Njie 1996: 103].

Dalším problémem bylo zrušení mezistátních linek hromadné dopravy [Diene-Njie 1996: 104]. Cestující tak byli nuceni na cestě i několikrát přesedat, čímž se zvýšila časová náročnost jejich cesty [Ceesay 2015d]. Ke zrušení mezistátních spojů došlo podle našeho názoru právě v souvislosti se senegalskou snahou o přísnější hraniční kontroly. Dalším vysvětlením je, že současně s pádem konfederace došlo rovněž ke zrušení dohod a smluv, které dříve spadaly pod její

²⁴ Tato hodnota přibližně odpovídala sumě 600 dalasis nebo 60 USD (amerických dolarů) [Diene-Njie 1996: 103].

rámec [Diene-Njie 1996: 98]. Jednou z nich byl i protokol vztahující se k letecké, říční, mořské a zemské dopravě, podepsaný dne 28. července 1983 zástupci obou zemí [Mbodj 1985: 214]. Obě země se tak zjevně v této oblasti dostaly dočasné do situace, kdy nebyly vzájemné dopravní vztahy nijak uspořádány. Domníváme se, že tato situace umožnila Senegalů provést kroky vedoucí právě ke zrušení mezinárodních linek s Gambií.

Vztahy obou států se po pádu konfederace ještě v témže roce zhoršily natolik, že gambijská vláda oficiálně podala senegalské vládě stížnost na nepatřičné chování celníků ke gambijským občanům překračujícím hranice se Senegalem. Omezení přepravy výrobků navíc Gambie vnímala jako porušení směrnic protokolu ECOWAS [The Gambia Times 1989a: 2–3].

Politické vztahy obou zemí se opět zlepšily za několik měsíců – 15. prosince 1989 se na podnět prezidenta Jawary uskutečnil summit obou hlav států v Dakaru. Poté, v dubnu 1990 navštívil gambijský ministr zahraničních věcí Omar Sey v rámci diplomatické cesty Senegal. Touray uvádí, že Gambie rovněž přispěla k urovnání vzájemných vztahů obou zemí pokusem o vyjednání míru mezi Senegalem a Mauritánií v rámci již zmiňovaného konfliktu. V roce 1990 se pak obě země dohodly na spolupráci v oblastech bezpečnosti a obrany, a rovněž rybolovu [Touray 2000: 116].

Vzájemné diplomatické vztahy Senegalu a Gambie byly oficiálně urovnány v roce 1991 podepsáním Dohody o přátelství a spolupráci [Touray 2000: 116]. Dohoda vytyčovala třináct oblastí, ve kterých se obě země zavázaly kooperovat. Dohoda o přátelství a spolupráci však nevyřešila problémy v oblasti hraničních kontrol. Senegalští úředníci na hranicích i nadále značně omezovali přepravu výrobků z Gambie [Diene-Njie 1996: 113]. I po pádu konfederace se totiž dochovaly rozdílné přístupy zemí ke svým trhům ve vztahu se zahraničním obchodem – zatímco Gambie vedla stále poměrně liberální celní politiku, Senegal v porovnání s ní nadále udržoval vysoké celní tarify. Vzhledem k tomuto faktu stále přetrvávalo prostředí, ve kterém byl nelegální re-export výnosným

[Touray 2000: 116]. Tehdejší gambijský ministr financí Bakary Darbo nakonec prostřednictvím senegalských médií sdělil, že bude Gambie ochotna se Senegalem spolupracovat za účelem omezení nelegálního pašování výrobků přes hranice [Banks – Day – Muller 2016: 802].

V současné době jsou vztahy obou zemí napjaté. Nejdůležitější roli stále hraje rozdílnost celních tarifů, kvůli které byly hranice mezi Senegalem a Gambií opakovaně v minulosti uzavřeny. Rovněž v dubnu 2016, v době sestavování této práce, jsou hranice uzavřeny z důvodu stávky senegalských řidičů, kteří byly od února 2016 nuceni zaplatit z rozhodnutí Gambie stokrát vyšší daň za kamion, než dříve. Autoři charakterizují současné uzavření hranic mezi zeměmi jako „jedno z nejdelších v historii“ [Dia – Sinarinzi 2016].

4. ZÁVĚR

V rámci této bakalářské práce jsme se zabývali tématem Senegambijské konfederace z hlediska federalismu. V úvodu práce jsme si stanovili tezi, že soudržnost Senegambijské konfederace byla z dlouhodobého hlediska neudržitelná z důvodu nerovnoměrného zastoupení obou zemí v nově vytvořeném společném zákonodárném shromáždění.

Práce byla zpracována formou jedinečné případové studie. Teoretická část byla sestavena kompilační metodou a představuje náhled na problematiku federalismu a vymezení konceptů federace a konfederace.

Můžeme rozlišit různé motivace vzniku federací. Federace dělíme dle symetrie, úrovně centralizace a míry spolupráce dílčích jednotek s centrem. Také je odlišujeme na základě kritéria dělby moci. Konfederací rozumíme uspořádání zajišťující spolupráci jednotek, které si zachovávají svou vlastní autonomii a neztrácejí právo na secesi. V rámci konfederace chybí exekutivní složka, která by představovala výlučnou rozhodovací autoritu pro zahrnuté celky. Badatelé se obecně shodují, že je konfederativní uspořádání časově neudržitelné.

V praktické části práce jsme studovali vývoj, instituce a úskalí spolupráce Senegalu a Gambie v rámci Senegambijské konfederace. Nejprve jsme objasnili historické kořeny vztahu obou zemí. V 15. až 18. století území dnešního Senegalu a Gambie tvořila jeden regionální celek, který však nebylo možné jednoznačně ohraničit. Obě země, i přes svou vzájemnou infrastrukturní a etnickou provázanost, patřily následně v době kolonizace evropskými impérii každá jiné koloniální mocnosti – na Senegal si po většinu koloniální historie dělala nárok Francie, zatímco Gambie se dostala pod britský vliv. Na počátku 60. let 20. století obě země získaly nezávislost a řešila se mimo jiné i otázka jejich případné vzájemné spolupráce.

Na konkrétní podobě vzájemné spolupráce se Senegal a Gambie dohodly v roce 1981 po neúspěšném puči na gambijského prezidenta, k jehož potlačení

poskytl tehdejší senegalský prezident Abdou Diouf Dawdovi Jawarovi vojenskou pomoc. Gambijský prezident Jawara následně navrhl, že by se země měly sjednotit pod konfederativní uspořádání.

Senegal si od konfederativního uspořádání sliboval zisk větší kontroly nad územím Gambie, zejména za účelem potlačení nelegálního pašování výrobků přes jejich společné hranice a v otázce zabránění úkrytu svých disidentů na gambijském území. Rovněž chtěl zajistit, aby se Gambie nepřidala k některým radikálním ideologickým směrům. Dále toužil získat lepší infrastrukturní dostupnost ke svému regionu Casamance. Senegal také zamýšlel využít dopravních a jiných výhod, které přinášela existence řeky Gambie. Poté si chtěl Senegal zajistit roli regionálního hegemona v regionu.

Gambie naopak zamýšlela navázat prostřednictvím Senegalu diplomatické kontakty s ostatními zeměmi a za pomoci konfедераčních prostředků rozvinout povodí řeky Gambie. Především však chtěla využít možnosti integrace bezpečnostních složek se Senegalem, a tím zvýšit stupeň své ochrany před vnějšími hrozbami.

Konfederace vznikla dne 1. února 1982. Současně s jejím vznikem byly ustanoveny instituce prezidenta konfederace, jejího viceprezidenta, Rady ministrů a shromáždění. Tyto instituce byly formálně zakotveny v Dohodě o konfедераčním uspořádání Senegalu a Gambie ze 17. prosince 1981. Tato dohoda byla považována za zakládající dokument Senegambijské konfederace.

V době fungování konfederace byla snaha o popularizaci jejích myšlenek ve vztahu k veřejnosti. K tomuto účelu sloužily oficiální noviny *Senegambia Sun*, které byly zacílené na propagaci idejí konfederace mezi gambijskými občany. Dále se pořádaly kulturní akce a oslavy a některé sektory rovněž organizovaly výměnné pobyty mezi studenty či svými zaměstnanci. I přes tyto snahy však v konečném důsledku Senegambijská konfederace zaznamenala nedostatečnou podporu ze strany svých obyvatel.

Během let fungování konfederace narůstaly vzájemné rozpory – zatímco Senegal si představoval rychlý přechod k monetární unii, Gambie dávala přednost pomalé transformaci. Situace byla navíc zkomplikována finanční krizí v Gambii, kterou pomohl vyřešit až Program ekonomické obnovy, díky kterému Gambie získala ve vztahu k Senegalů jistou finanční autonomii.

Mezi další sporné body patřila otázka rotujícího prezidentství, dále nerovnoměrné zastoupení zemí v konfедераčním parlamentu a na rozhodovacích postech v sektoru obrany, následně problematická implementace *gendarmerie* do gambijského správního systému a nakonec nevyrovnaný podíl v konfедераčním rozpočtu.

Dále se na její nefunkčnosti podílely faktory jako sucho v roce 1983 v Gambii, a následná vážná ekonomická krize ve výše zmíněném státním celku, otázka ohledně pojetí platebních transakcí mezi zeměmi za „mezinárodní platby“ a vyhrocené vztahy Senegalů v roce 1989 na mezinárodním poli v době, kdy Gambie předsedala ECOWAS.

V důsledku výše zmíněných rozporů a faktorů konfederace z pohledu zemí nespĺňovala jejich původní záměry a cíle. Klíčovou událostí, která nakonec definitivně rozvrátila vzájemné vztahy zemí, a donutila je spolupráci v rámci konfederace ukončit, byla událost ze dne 18. srpna 1989. Tehdejší senegalský prezident Abdou Diouf unilaterálně rozhodl o stažení konfедераčních obranných jednotek z Gambie, a o jejich rozmístění na senegalsko-mauritánskou hranici za účelem obrany své země ve věci potencionálního ozbrojeného konfliktu.

Lze konstatovat, že výše zmíněná událost byla pouze poslední pomyslnou kapkou, která jen dovršila vzájemné neshody. Dne 23. srpna 1989 pak Diouf v senegalských médiích pronesl projev, ve kterém uvedl, že je Senegambijská konfederace nefunkční, a tento rámec spolupráce obou zemí se tak definitivně rozpadl. Naše úvodní teze, že soudržnost Senegambijské konfederace byla z dlouhodobého hlediska neudržitelná z důvodu nerovnoměrného zastoupení obou zemí v nově vytvořeném společném zákonodárném shromáždění, se

ukázala být chybnou. Na rozpadu Senegambijské konfederace se totiž větší či menší měrou podílely všechny výše uvedené vzájemné rozpory Senegalu a Gambie.

Bezprostředně po rozpadu konfederace vztahy obou zemí ochladly. Senegalským celníkům bylo nařízeno značně zpřísnit kontroly gambijských občanů na hranicích a mezistátní linky hromadné dopravy byly zrušeny. Situace dovedla gambijskou vládu až k podání oficiální stížnosti, kterou opírala o směrnice protokolu ECOWAS.

Oficiální diplomatické vztahy obou zemí se začaly zlepšovat již v následujících měsících. V prosinci roku 1989 se v Dakaru uskutečnil summit prezidentů Senegalu a Gambie. V roce 1990 pak docházelo k dalším vstřícným gestům na diplomatické úrovni. Nakonec byla v roce 1991 mezi oběma zeměmi podepsána Dohoda o přátelství a spolupráci. Ani to však nevyřešilo rozpory obou zemí v oblasti nelegálního pašování výrobků přes hranice. Celní politiky Senegalu a Gambie se totiž stále výrazně lišily, a tím vytvářely prostředí, ve kterém byl re-export pro pašeráky stále výnosným. Vztahy obou zemí jsou po této stránce napjaté i v současnosti a dochází v rámci sporů mezi zeměmi k opakovanému uzavírání hranic.

Podle našeho názoru je problematika Senegambijské konfederace zajímavou ve vztahu k faktu, že uměle načrtnuté hranice státních celků v koloniální minulosti a odlišné principy zavedené bývalou koloniální správou měly dalekosáhlé dopady a formovaly postoj, ekonomické rozhodování a chování zemí i po konci kolonizace. Senegal i Gambie navíc měly od konfедераčního uspořádání rozdílná očekávání, což podle našeho názoru nevyhnutelně vedlo ke vzrůstajícím rozporům. Myslíme si, že konfederace pouze částečně splnila některé vytyčené cíle, například ve smyslu vytvoření gambijské armády, ale nepřinesla žádné rozřešení ve vztahu k tíživé ekonomické situaci a problematice rozdílných celních tarifů a cenových hladin jednotlivých výrobků. Právě otázka rozporů v problematice převážení výrobků přes společné hranice je

podle našeho názoru komplexním problémem, a tudíž nepředpokládáme, že by v následujících dekádách došlo k jeho vyřešení.

5. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Adamová, Karolina (1997). *K historii evropského federalismu* (Praha: Univerzita Karlova).

Adamová, Karolina – Křížkovský, Ladislav (1997). *Politologie* (Praha: CODEX).

Anderson, Ewan W. (2003). *International Boundaries. A Geopolitical Atlas* (Hove: Psychology Press).

Bach, Daniel (1999). *The revival of regional integration in Africa*. CEAN (http://pascal.iseg.utl.pt/~cesa/files/Doc_trabalho/56.PDF, 24.2.2015).

Banks, Arthur S. - Day, Alan J. - Muller, Thomas C. (2016). *Political Handbook of the World 1998* (Springer: Berlin).

BBC (2015). *Senegal profile. Timeline*. 17.2.2015 (<http://www.bbc.com/news/world-africa-14093813>, 17.2.2015).

BCEAO (2012). *Histoire du Franc CFA* (<http://www.bceao.int/Histoire-du-Franc-CFA-55.html>, 17.3.2016).

Becker Charles (1985). Histoire de la Sénégambie du XVe au XVIIIe siècle : un bilan. *Cahiers d'études africaines* 25 (98), s. 213–242.

Bekker, Peter H. F. – International Court of Justice (1998). *Commentaries on World Court Decisions: (1987 - 1996)* (Boston: Martinus Nijhoff Publishers).

Beveridge, Fiona (1992). Case concerning the Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal): Provisional Measures, Merits. *The International and Comparative Law Quarterly* 41 (4), s. 891–896.

Bulman-Pozen, Jessica – Gerken, Heather K. (2009). Uncooperative Federalism. *The Yale Law Journal* 118 (7), s. 1256–1310.

- Ceesay, Hassoum (2015a). [Ústní sdělení] 23.10.2015 (NCAC Gambia).
- Ceesay, Hassoum (2015b). [Ústní sdělení] 24.10.2015 (NCAC Gambia).
- Ceesay, Hassoum (2015c). [Ústní sdělení] 30.10.2015 (NCAC Gambia).
- Ceesay, Hassoum (2015d). [Ústní sdělení] 14.11.2015 (NCAC Gambia).
- Central Intelligence Agency (2016). *THE WORLD FACTBOOK.AFRICA. SENEGAL*. 1.3.2016 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sg.html>, 1.4.2016).
- Conateh, Swaebou (1981). Gambian Parliament votes for Confederation. *The Gambia News Bulletin* 81 (141) 30.12.1981, s. 1, 3, 4.
- Dampha, Malang (1981). Much more than a courtesy call. *The Gambia News Bulletin* 81 (121) 11.11.1981, s. 1–2.
- Dampha, Malang (1982). 30th July in perspective. *The Gambia News Bulletin* 82 (86) 30.7.1982, s. 2.
- Dančák, Břetislav – Hloušek, Vít (2007). *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy, výzvy* (Brno: Mezinárodní politologický ústav).
- Dia, Abdourahmane – Sinarinzi, Nadege (2016). Senegal truckers tired of taking the long way around The Gambia. *BBC* (<http://www.bbc.com/news/world-africa-36025182>, 14.4.2016).
- Diene-Njie, Codou Mbassy (1996). *Gambia: The Fall of the Old Order. The Senegambia Confederation and Beyond* (Dakar: Les Éditions Cheikh Anta Diop).
- ECOWAS (2016). Basic information (<http://www.ecowas.int/about-ecowas/basic-information/>, 3.3.2016).

Elazar, Daniel J. (1976). Federalism vs. Decentralization: The Drift from Authenticity. *Publius* 6 (4), s. 9–19.

Gambia Onward (1988). Senegambia Sun NEWSPAPER TO BE REVISED. *Gambia Onward* 88 (040) 14.7.1988, s. 4.

Gedlu, Mesfin (1998). *Subsaharská Afrika. Problémy demokracie, nacionalismu a mezinárodních vztahů* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů).

Gendarmerie Nationale (2015a). *Gendarmerie mobile* (https://site.gendarmerie.sn/gn/PAGE_gt/rAkAALULFi53cEVyT2NJZIVwDgA, 17.3.2016).

Gendarmerie Nationale (2015b). *Gendarmerie territoriale* (https://site.gendarmerie.sn/gn/PAGE_gm/rAkAANxOGi53cEVyT2NJZIVwDgA, 17.3.2016).

Gomez, Pierre (2014a). The historical perspective of Senegambia: The prospects and the way forward. *The Standard*. 5.6.2014 (<http://standard.gm/site/history/3846-The-historical-perspective-Senegambia-The-prospects-and-the-way-forward.html>, 6.9.2015).

Gomez, Pierre (2014b). The historical perspective of Senegambia: The prospects and the way forward. *The Standard*. 6.6.2014 (<http://standard.gm/site/news/3858-The-historical-perspective-Senegambia-The-prospects-and-the-way-forward.html>, 24.2.2015).

GOV.UK (2016). *Collection. Official Development Assistance (ODA)*. 13.1.2016 (<https://www.gov.uk/government/collections/official-development-assistance-oda--2>, 9.3.2016).

Gupte, Pranay B. (1982). GAMBIA ENTERS UNION WITH SENEGAL ON WARY NOTE. *The New York Times*. 1.2.1982

(<http://www.nytimes.com/1982/02/01/world/gambia-enters-union-with-senegal-on-wary-note.html>, 6.9.2015).

Heywood, Andrew (2005). *Politické teorie* (Praha: Eurolex Bohemia s.r.o.).

Heywood, Andrew (2008). *Politologie. 3. vydání* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Honzák, František – Pečenka, Marek (1998). *Státy a jejich představitelé* (Praha: Libri).

Hopkins, Gail (2011). *NEW ISSUES IN REFUGEE RESEARCH. Research Paper No. 220. Casamance refugees in The Gambia: self-settlement and the challenges of integration* (Geneva: Policy Development and Evaluation Service UNHCR).

Hughes, Arnold (1974). Senegambia Revised or Changing Gambian Perceptions of Integration with Senegal. In.: *Senegambia. Proceedings of a Colloquium at the University of Aberdeen* (Aberdeen: Aberdeen University; African Studies Group), s. 139–170.

Hughes, Arnold – Perfect, David (2006). *A POLITICAL HISTORY OF THE GAMBIA 1816 – 1994* (Rochester – University of Rochester Press).

Château de Versailles (2016). *1778-1783 Versailles et les Etats-Unis* (<http://www.chateauversailles.fr/1-histoire/grandes-dates/chronologie/1778-1783-versailles-et-les-etats-unis>, 9.3.2016).

INTERNATIONAL CONFERENCE ON "AFRICA: THE CHALLENGE OF ECONOMIC RECOVERY AND ACCELERATED DEVELOPMENT"(1987). *REPUBLIC OF THE GAMBIA.ECONOMIC RECOVERY PROGRAM 1986/87 - 1988/89 WITHIN THE CONTEXT OF THE UN PROGRAM OF ACTION FOR AFRICAN ECONOMIC RECOVERY AND DEVELOPMENT* (Abudja: INTERNATIONAL CONFERENCE ON "AFRICA: THE CHALLENGE OF ECONOMIC RECOVERY AND ACCELERATED DEVELOPMENT"), s. 1–8.

Klíma, Karel (2006). *Teorie veřejné moci (vládnutí). 2. přepracované a doplněné vydání* (Praha: ASPI).

Klokočka, Vladimír (2006). *Ústavní systémy evropských států (srovnávací studie). 2. aktualizované a doplněné vydání* (Praha: Linde Praha).

Kurtz, Donn M. (1970). Political Integration in Africa: The Mali Federation. *The Journal of Modern African Studies* 8 (3), s. 405–424.

Lewis, David (2012). Casamance conflict is unhealed sore for Senegal. *Reuters*. 25.2.2012 (<http://www.reuters.com/article/us-senegal-casamance-idUSTRE81O09C20120225>, 17.3.2016).

Martinez-Vasquez, Jorge – Boex, Jameson (2001). *Russia's Transition to a New Federalism* (Washington, D. C.: The World Bank).

Mbodj, Thiema S. (1985). *LA CONFEDERATION de la SENEGAMBIE: Réalités et Perspectives* [disertační práce] (Bordeaux: Université de Bordeaux).

Mbye, Sukoi (1982). 'The idea is to live within our means'. *The Gambia News Bulletin*. 25.8.1982, s. 1.

Murray, John J. (1947). *The Peasant of Engelbrekt Engelbrektsson and the Birth of Modern Sweden*. *The Journal of Modern History* 19 (3), s. 193–209.

News Bulletin Gambia (1986). It Is Illegal To Refuse The Dalasi, V. P. Warns. *News Bulletin Gambia* (1) 1.1.1986, s. 2.

News Bulletin Gambia (1987). Confederal budget reflects restricts. *News Bulletin Gambia* (29) 22.7.1987, s. 1–2.

Paye, Ndèye M. (2012). *L'émergence d'une francophonie en Gambie: Représentations - Promotion - Obstacles: les résultats des enquêtes menées à Banjul et à Brikama en 2010* [disertační práce] (Montpellier: Université de Montpellier).

Phillips, Lucie C. - Haughton, Jonathan - Wright, Ian M. (1987). *THE SENEGAMBIA CONFEDERATION* (New York: the Institute for Development Anthropology).

Reid, Richard J. (2011). *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost* (Praha: Grada Publishing).

ReporterswithoutBorders (2015). *2015 WorldPressFreedom Index* (<https://index.rsff.org/#/>, 18.12.2015).

Riley, Patrick (1979). Federalism in Kant's Political Philosophy. *Publius* 9 (4), s. 43–64.

Rubin, Edward L. – Feeley, Malcolm M. (2008). Federalism and Interpretation. *Publius* 38 (2), s. 167–191.

Říchová, Blanka (2002). *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických systémů* (Praha: Portál).

Říchová, Blanka (2008). Spojení království Velké Británie a Severního Irsku: devoluce – tradice – změna. In: Dvořáková, Vladimíra a kol., *Základní modely demokratických systémů* (Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze), s. 95–153.

SAHEL AND WEST AFRICA Club Secretariat (2010). *Security Implications of Climate Change in the Sahel Region. Case no. 1. Senegal-Mauritania conflict* (Issy-les-Moulineaux: SAHEL AND WEST AFRICA Club Secretariat), s. 1–6.

Sartorio, Paola et al. (1984). 10. Convention relating to the creation of the Gambia River basin development organization signed at Kaolack on 30 June 1978. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (<http://www.fao.org/docrep/w7414b/w7414b0c.htm>, 12.4.2015).

Senghor, Jeggan C. (2008). *The Politics of Senegambian Integration, 1958 – 1994* (Bern: Peter Lang).

Sonko, Karamo (1982). Students demonstrate Senegambia brotherhood. *The Gambia News Bulletin* 82 (21) 22.2.1982, s. 1.

Strahalová, Šárka (2008). Spolková republika Německo: koaliční proměny kancléřské demokracie. In: Dvořáková, Vladimíra a kol., *Základní modely demokratických systémů* (Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze), s. 189–232.

Sy, Seydina (1974). Senegambian Cooperation: Operation and Perspectives. . In.: *Senegambia. Proceedings of a Colloquium at the University of Aberdeen* (Aberdeen: Aberdeen University; African Studies Group), s. 127–132.

Tarlton, Charles D. (1967). Federalism, Political Energy, and Entropy: Implications of an Analogy. *The Western Political Quarterly* 20 (4), s. 866–874.

The Gambia News Bulletin (1981a). 'Confederation will not harm business'. *The Gambia News Bulletin* 81 (137) 18.12.1981, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1981b). Confederation Agreement. *The Gambia News Bulletin* 81 (141) 30.12.1981, s. 2, 4.

The Gambia News Bulletin (1981c). Happy moments in Senegambia History. *The Gambia News Bulletin* 81 (123) 16.11.1981, s. 1, 3, 6.

The Gambia News Bulletin (1981d). Gambia and Senegal agree to constitute a confederation. *The Gambia News Bulletin* 81 (124) 18.11.1981, s. 1, 3.

The Gambia News Bulletin (1981e). Jawara: formalise bonds of kinship. *The Gambia News Bulletin* 81 (107) 5.10.1981, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1981f). Pictorial news relating to the rebellion. *The Gambia News Bulletin* 81 (86) 17.8.1981, s. 3–4.

The Gambia News Bulletin (1981g). President Diouf given a hero's welcome. *The Gambia News Bulletin* 81 (122) 13.11.1981, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1981h). Proposed confederation – an example to achieve peace. *The Gambia News Bulletin* 81 (113) 21.10.1981, s. 1, 3.

The Gambia News Bulletin (1981i). Senegambia Confederation: Each state retains sovereignty. *The Gambia News Bulletin* 81 (127) 25.11.1981, s. 1–3.

The Gambia News Bulletin (1981j). Signing a joint communique. Jawara: very important in Senegalo-Gambian relations. *The Gambia News Bulletin* 81 (125) 20.11.1981, s. 1, 2, 4.

The Gambia News Bulletin (1981k). Sir Dawda makes another attack on tribalism. *The Gambia News Bulletin* 81 (116) 28.10.1981, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1981l). State of emergency declared. *The Gambia News Bulletin* 81 (85) 14.8.1981, s. 1–2.

The Gambia News Bulletin (1981m). The traitors aim at destroying cherished institutions – Jawara. *The Gambia News Bulletin* 81 (87) 19.8.1981, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1982a). Confederation chance for harmonisation. *The Gambia News Bulletin* 82 (132) 17.11.1982, s. 2.

The Gambia News Bulletin (1982b). Minister urges youths of Senegambia to serve with dedication and pride. *The Gambia News Bulletin* 82 (16) 10.2.1982, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1982c). Senegambia is born. *The Gambia News Bulletin* 82 (12) 1.2.1982, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1983a). *The Gambia News Bulletin* (65) 29.6.1983, s. 3.

The Gambia News Bulletin (1983b). France to help replace old telephone system. *The Gambia News Bulletin* 83 (29) 11.3.1983, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1983c). GUC – SENELEC co-operation. *The Gambia News Bulletin* 83 (78) 21.9.1983, s. 2.

The Gambia News Bulletin (1983d). Joint communiqué. *The Gambia News Bulletin* 83 (86) 16.11.1983, s. 3.

The Gambia News Bulletin (1983e). Joint communiqué. Meeting of the Senegambia ministers of exterior. *The Gambia News Bulletin* 83 (89) 7.12.1983, s. 3, 6.

The Gambia News Bulletin (1983f). Present drought is worse than that of 1980: Jawara. *The Gambia News Bulletin* 83 (84) 2.11.1983, s. 4, 6.

The Gambia News Bulletin (1983g). Senegambia Cultural Festival. *The Gambia News Bulletin* 83 (63) 15.6.1983, s. 1.

The Gambia News Bulletin (1983h). Senegambia registers judicial instruments. *The Gambia News Bulletin* 83 (68) 20.7.1983, s. 4.

The Gambia News Bulletin (1985). Senegalese and Gambian journalist confer. *The Gambia News Bulletin* 85 (51) 18.12.1985, s. 1.

The Gambia Times (1989a). Gambia Government sent a protest note Against Senegalese Harrasment. *The Gambia Times* 89 (12) 8.12.1989, s. 1–2.

The Gambia Times (1989b). The State of the Senegambia. *The Gambia Times* 89 (9) 8.9.1989, s. 2, 4, 5, 7, 8, 9.

The World Bank (2016). *Western Africa: WAEMU - West African Economic and Monetary Union* (<http://go.worldbank.org/FKHEP1VQF0>, 9.3.2016).

Thomson, Alex (2010). *An Introduction to African Politics. Third Edition* (Routledge: Oxon; New York).

Touray, Omar A. (2000). *The Gambia and the World. A History of the Foreign Policy of Africa's Smallest State, 1965-1995* (Hamburg: GIGA).

University of Florida (2016). *THE ELECTORAL SYSTEM. Senegal* (<http://sahelresearch.africa.ufl.edu/tsep/themesissues/the-electoral-system/senegal/>, 1.4.2016).

Volden, Craig (2004). Origin, Operation, and Significance: The Federalism of William H. Riker. *Publius* 34 (4), s. 89–107.

Weger, Klára (2007). Politický systém Kanady. In: Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth. Politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 11–31.

Weger, Klára (2008). Teorie federalismu. In: Strnadová, Lenka – Rosůlek, Přemysl et al., *Politická filozofie. Významné osobnosti a témata* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 97–113.

Whiteman, Kaye (1974). Senegambia: Independence and African Unity. In.: *Senegambia. Proceedings of a Colloquium at the University of Aberdeen* (Aberdeen: Aberdeen University; African Studies Group), s. 87–96.

Whiteman, Kaye (2009). Mamadou Dia. *The Guardian*. 3.2.2009 (<http://www.theguardian.com/world/2009/feb/03/mamadou-dia-obituary-senegal>, 3.3.2016).

World Trade Organization (2015). *The Gambia* (Geneva: World Trade Organization), s. 1–11.

XE (2016a). *XE Currency Converter*. 9.3.2016 (<http://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=100&From=USD&To=GMD>, 9.3.2016).

XE (2016b). *XE Currency Converter*. 9.3.2016
(<http://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=100&From=USD&To=XOF>, 9.3.2016).

Záhořík, Jan (2010). *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Zákon č. 1982/01 z 6. ledna 1982, *Sbírka zákonů Senegalské republiky*

Zákon č. 1982/14 z 23. července 1982, *Sbírka zákonů Senegalské republiky*

6. RESUMÉ

This bachelor's thesis focuses on the topic of the Senegambia Confederation in terms of federalism. The main goal of this thesis is to analyze the structure and functions of the confederation and reasons for its collapse. The Senegambia Confederation was a structure which existed between the years 1982 and 1989. Its constituting countries – Senegal and The Gambia – shared some common characteristics such as same ethnic groups, local languages and also similar cultural background. But they differed in terms of the official languages and administration.

In the theoretic part of the thesis, we introduced some theoretical approaches to the study of federalism and confederation in general. There are several different views on the phenomenon of the federalism which differ historically and also present different explications to the problem of the formation of federations. There is no universal definition of federalism.

In the practical part, we applied the approaches to the study of the Senegambia Confederation. We introduced the historical circumstances of the formation of the confederation and then described the motivation both countries had to form it. Senegal wanted to suppress re-export and achieve an economic and monetary union between both countries. The Gambia wanted to get protection against external threat and planned to profit from the integration of armed corps. Then, we introduced various former institutions constituting and administering the Senegambia Confederation, their functions and the ratio of representation of both countries in these institutions.

Finally, we evaluated the reasons for the collapse of the confederation and its consequences for the relationship between the two countries and stated arguments why the two countries had not opted for the transition towards a deeper form of integration. There were several disputes between the both countries which led to the break-up of the confederation. That's why it is impossible to state only one cause of the collapse.